



MULIGE EFFEKTER AV
GRUNNRENTESKATT PÅ HAVBRUK:

LAKSESKATTENS UTFORDRINGER



Forord

Det kom nok som en stor overraskelse på de fleste da regjeringen i slutten av september 2022 foreslo å innføre en ekstra grunnrenteskatt på 40 prosent på havbruk i Norge fra 1. januar 2023. Det betyr at skatten på landets største primærnæring tredobles fra 22 til 62 prosent, etter at selskapsskattesatsen generelt i løpet av noen år er redusert fra 28 til 22 prosent av hensyn til norske bedrifters konkurransevne.

Skatteøkningen vil primært omfatte de bedriftene på kysten som produserer laks og ørret. Disse bedriftene er de viktigste bestillerne av varer og tjenester fra en lang rekke tilstøtende bedrifter som leverer varer og tjenester til havbruket. I tillegg vil forslaget berøre mange andre bedrifter og næringer samt idrett og kultur som har fått tilførsel av kapital fra havbuksbedriftene som på grunn av sin lønnsomhet de senere år har hatt betydelig investeringskapasitet.

Det har per i dag kommer melding om at havbruksrelaterte investeringer på over 30 milliarder kroner er stilt i bero eller kansellert etter at forslaget ble fremlagt.

Etter som forslaget i første rekke vil påvirke næringsklyngene regionalt og lokalt i Norge, vil det være av særlig interesse å få belyst konsekvensene av en slik skatt for kystregionene. Næringslivet i Oslo-regionen vil i mindre grad merke konsekvensene, fordi havbruk utgjør en liten andel av verdiskapingen i hovedstaden.

På denne bakgrunn har 8 store regionale næringsforeninger og 4 næringsallianser som omfatter en rekke mindre foreninger, samt 8 regionale sparebanker fra Rogaland til Troms/Finmark engasjert en gruppe studenter ved NTNU og NHH til å foreta en nærmere kartlegging av lakseskattens mulige konsekvenser for investeringer, verdiskaping og arbeidsplasser, med særlig vekt på distriktene og regionene som våre foreninger og banker representerer. Rapporten er utarbeidet på selvstendig grunnlag av studentenes egne konsultentselskaper Junior Consulting og NHHS Consulting.

Vi overlater til leserne å trekke sine konklusjoner av rapporten. Vi vil imidlertid påpeke at den på flere områder gir grunn til betydelig bekymring for oss som har vårt virke og vår forankring i regionene. Forslaget vil – etter ordinær selskapskatt - inndra over 50 prosent av alle fremtidige kontantstrømmer i næringen som har best lønnsomhet og største investeringskraft på kysten, nest etter petroleumsnæringen. Disse pengene kan ikke brukes to ganger. Rapporten tyder på at skatten vil ramme hardere og bredere enn det som var tenkt. Havbrukssekskapene er store bestillere av varer og tjenester i en omfattende tilstøtende industri, og er viktige bidragsytere til kapital og kompetanse til næringer langt utenfor havbruk.

Undersøkelsen bekrefter også et bilde av økt skattepolitisk risiko ved investeringer i Norge. Det må forventes økt risikopremie for investeringer i Norge. Dette gjelder særlig i næringer hvor Norge har naturgitte fortrinn som senere kan anføres som begrunnelse for at de kan tåle høyere skatt. Inndragning av en vesentlig del av kontantstrømmene i selskapene vil dessuten medføre en reduksjon i både panteverdier og egenkapital. Det vil i neste omgang kunne føre til økte kapitalkostnader. Det vil heller ikke bli gitt adgang til å fradragføre rentekostnader i den nye skatten. Forslaget har også en innretning som kan få store konsekvenser for videreføring i Norge. I sum viser denne rapporten at vi her står overfor en av de største og mest inngripende endringene i næringsbeskatningen i Norge i moderne tid. Næringen er svært opptatt av at de politiske partiene og partene i arbeidslivet kan komme sammen og søke en bred løsning som kan leve videre under skiftende regjeringer.

Vi takker studentene for en god innsats, og for en nyttig og faktabasert kartlegging som vil oversendes Finansdepartementet som grunnlag for den videre politiske prosess. Takken fremsettes på vegne av bankene og næringsforeningene som i sum har ca. 17 000 bedriftsmedlemmer i byer og distrikter langs hele kysten.

06. november 2022

Berit Rian

Næringsalliansen for Trøndelag

Vegard Helland

SpareBank 1 SMN

Rapporten er utarbeidet med økonomisk støtte fra følgende sparebanker og medlemmer i følgende næringsforeninger og næringsallianser



HOVEDFUNN

● **Skatten påvirker langt flere havbruksbedrifter enn skissert**

MTB reflekterer ikke faktisk produksjon, i tillegg er reell oppnådd salgspris er lavere enn normpris basert på NASDAQ. Som en følge av dette vil grunnrenteskatten med dagens forslag slå inn ved rundt 1830 MTB, langt under regjeringens forespeilede nivå ved 4000-5000 MTB. Dette gjør at ca. 63% av alle havbruksbedrifter vil betale grunnrenteskatt, ikke ca. 30% som indikert i regjeringens høringsnotat.

● **Normpris svekker kontraktmarkedet og fører til volatile innkjøpspriser**

Kontraktmarkedet på laks har falt til et nær null-nivå. Oppdrettere må nå løpende betale grunnrenteskatt på normpris, uavhengig av kontraktsprisen. Dersom lakseprisen øker kan det innebære at en oppdretter sitter igjen med en skatteregning som øker, mens avtalt pris ovenfor kunde ligger fast. Sikkerheten kontraktene utgjør faller bort og usikkerheten øker.

● **Normpris øker effektiv beskatning og risiko**

Skatteforslaget tar ikke høyde for forskjeller mellom normpris og faktisk pris. Tar man utgangspunkt i den historiske forskjellen mellom prisene på NASDAQ og faktisk salgspris vil det totale skattetrykket for mellomstore selskap ende på rundt 70%.

● **Prosjekter for omtrent 35 mrd. NOK er stanset eller satt på pause**

Frafallet av prosjekter har store ringvirkninger hos leverandører og tredjeparter. Konkret vil en stans eller utsetting bety at færre miljø- og biologi-prosjekter iverksettes, mindre forskning og utvikling og lavere verdiskapning langs kysten. Stans eller utsettelse av investeringer og industriprosjekter gjør også at Norge utsettes for økt konkurranserisiko dersom usikkerheten drar ut i tid.

● **Den nye skatten henter et langt større proveny enn skissert av regjeringen**

Regjeringen har indikert at skatten vil medføre et årlig proveny på omtrent 3,8 mrd. NOK, men lite tyder på at dette stemmer. Nærmere beregninger viser at sannsynlig proveny vil ligge på rundt 10 mrd. NOK årlig. Skattetrykket på næringen blir langt høyere enn skissert. Det er ikke åpenbart at den foreslåtte skattesatsen på 40% er riktig nivå.

HOVEDFUNN

● **Overskuddet fra havbruk reinvesteres langs kysten og en redusert kontantstrøm vil påvirke denne verdiskapingen negativt**

Havbruksnæringen står for store deler av verdiskapningskapitalen langs kysten. Havbruksselskaperens fremtidige kontantstrømmer etter skatt halveres, dette medfører betydelige investeringskutt i hele den industrielle og finansielle verdikjeden. Dette vil i særlig grad ramme bedriftene i distriktene og regionene utenfor Oslo. Videre betyr det redusert støtte til lokale samfunnsprosjekter og risikokapital til lokale vekstbedrifter.

● **Ringvirkningene påvirker også det offentlige Norge negativt. Grunnrenteskatt kan bli et nullsumspill**

Tapte inntekter fra konsesjonssalg, tapte børsverdier for SPN og lavere proveny fra formuesskatt gjør at Norge taper betydelige summer på kort sikt. Det neste året tyder mye på at dette blir et nullsumspill, i verste fall netto negativt. På lang sikt er det også uklart om provenyet fra skatten i tilstrekkelig grad veier opp for tapte inntekter som følge av negative ringvirkninger.

● **Tilliten til norske investeringer er svekket**

Økt politisk risiko gjør norskeinvesteringer mindre attraktive. Investorer innen og utenfor grensene signaliserer en forflytning av kapitalen til andre markeder og en generell investeringsnedgang med økte risikopåslag ved investeringer i Norge.



INNHold

01 SKATTEN TREFFER BREDT OG HARDT

02 PÅVIRKNING PÅ INVESTERINGER

03 KONKURRANSE-SITUASJONEN TILSPISSER SEG

04 RINGVIRKNINGER FOR «AS NORGE»

05 RINGVIRKNINGER I DISTRIKTENE

06 STATENS INNTEKTER KAN VÆRE LAVERE ENN VENTET

Hva er grunnrenteskatt?

Den 28. september 2022 la regjeringen frem et forslag om å innføre grunnrenteskatt på havbruk med virkning fra og med inntektsåret 2023. Forslaget omfatter produksjon av laks, ørret og regnbueørret.

I september 2018 ledet professor Karen Ulltveit-Moe et skatteutvalg som fikk i oppdrag å se på ulike former for skatt i havbruksnæringen. Utvalget var delt i synet på grunnrenteskatt. Flertallet foreslo innføring av en liknende modell og nivå på en grunnrenteskatt som regjeringen nå har lagt ut på høring. Et mindretall i utvalget foreslo at «grunnrenten» i næringen i stedet kunne innhentes av fellesskapet ved å selge nye «konsesjoner» til høystbydende på auksjon, eventuelt kombinert med en moderat produksjonsavgift for produsert fisk. Etter forslag fra den daværende regjering ga et bredt flertall på Stortinget - inkludert dagens regjeringsspartier - sin støtte til mindretallets forslag til innhenting av grunnrenten. Nå har regjeringen gått bort fra dette og foreslår at det i tillegg innføres en egen grunnrenteskatt

Begrepet grunnrente henviser til ekstra inntekt som kommer fra monopollignende privilegier, som gir rett til å utnytte begrensede ressurser. Ofte vil de begrensede ressursene ligge i statens eie. Staten tildeler ulike aktører retten til å utnytte ressursene eller privilegiet. De samme aktørene betaler så for å sikre at fellesskapet får en andel av ekstraintekten som kan oppstå når godet ikke er allment tilgjengelig. Skatten forbindes ofte med produksjon basert på naturressurser som ikke kan være tilgjengelige for alle samtidig. I Norge har vi lenge hatt grunnrenteskatt på olje-næringen og kraftbransjen. I tillegg hentes det inn grunnrenteskatt gjennom auksjoner av noen privilegier, som f.eks. bruk av telefrekvenser og retten til å drive tax-free salg på statseide flyplasser. Norge er i særstilling med grunnrente på matproduksjon.

Regjeringen foreslår at grunnrenteskatten for havbruk utformes som en kontant-strømskatt. Det vil si at inntekter og investeringer skal skattlegges løpende i det året de innvinnes. Skattbare inntekter fra laks fastsettes på grunnlag av en normpris som skal følge markedspris for laks (hentet fra NASDAQ-børsen). Inntekter fra ørret og regnbueørret baseres på faktiske omsetningspriser. I forslaget er det lagt opp til et bunnfradrag på mellom 4000-5000 tonn i maksimal tillatt biomasse (MTB). MTB forteller hvor mange tonn fisk en oppdretter kan ha i sjøen til enhver tid, og ikke hvor mye en oppdretter har lov til å produsere ilet år, som ofte er en vanlig misforståelse. Selskaper som har en MTB på mindre enn 4000-5000 tonn er ikke tiltenkt å bli pålagt å betale grunnrenteskatt.

Selskapsskatten på 22% skal beregnes før grunnrenteskatten. En effektiv grunnrenteskatt på 40%, som er foreslått, innebærer dermed at den samlede effektive marginals-katten blir på 62%. Regjeringen anslår at skatten vil føre til inntekter for staten på mellom 3,65-3,8 mrd. NOK i 2023.



Effektiv sats på 40% som anslås til skatteinntekter på 3,65-3,8 mrd. NOK årlig.



Gjelder produksjon av laks, ørret og regnbueørret.



Virkningstidspunkt fra 1. januar 2023 med høringsfrist 3. januar 2023.

01.

SKATTEN TREFFER BREDT OG HARDT

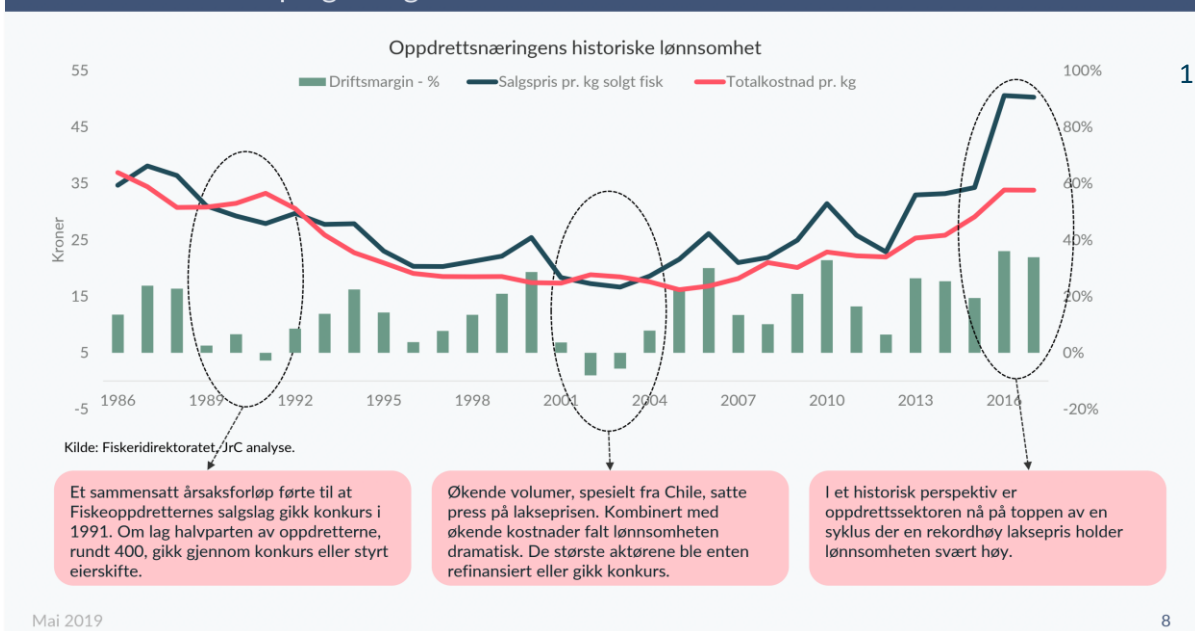
Forslaget om innføring av grunnrenteskatt i havbruksnæringen har skapt mye debatt og diskusjon rundt nøyaktigheten og presisjonen til forslaget. I denne delen tar vi for oss forslaget slik det ble presentert, belyser et par sentrale holdepunkter og problematikken rundt de.

Denne delen går gjennom havbrukets sykliske og risikofylte natur, konsekvensene av normprising, skattens økte bredde, økte kostnader, det reelle skattetrykket på ulike bedrifter og det totale skatteprovenyet skatten driver inn til staten.

Havbruk har historisk hatt høy volatilitet

Havbruksnæringen er en historisk volatil bransje hvor det de siste 35 årene har vært store svingninger i næringen. For å møte svingningene i markedet er det viktig for bedriftene og eierne å bygge opp en egenkapital for å sikre investeringsevne, billigere finansiering fra banker for å sikre lønnsomhet i bransjen og en styrket robusthet.

Næringen har historisk hatt en høy risiko med store svingninger i lønnsomheten som har ført til store tap og mange konkurser

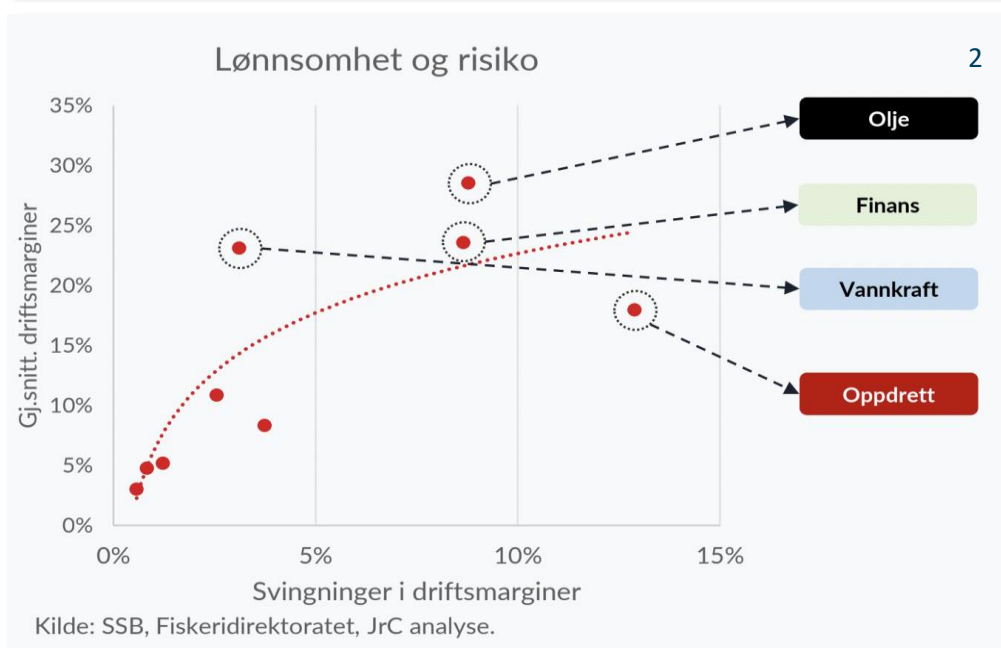
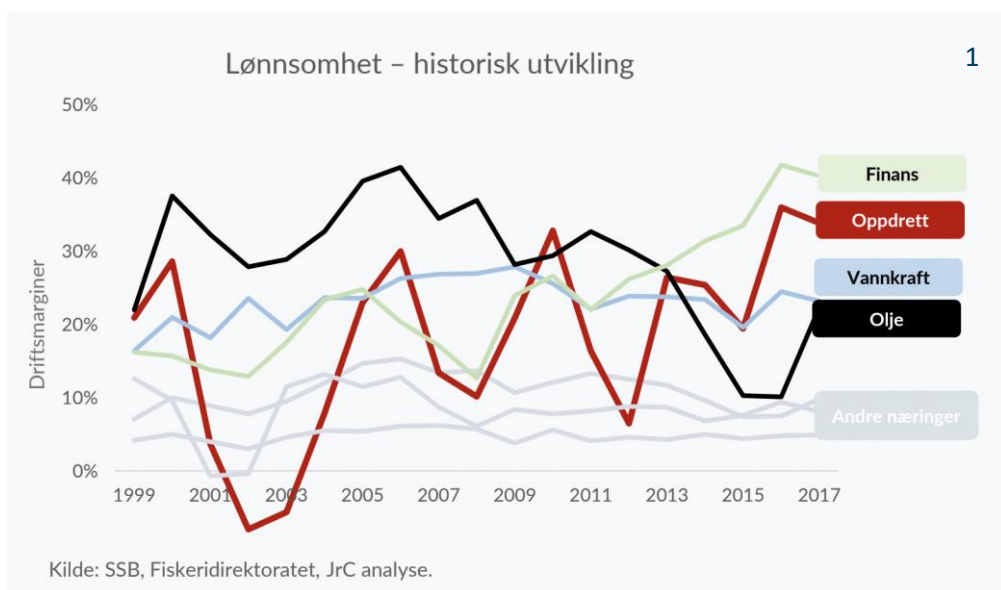


**Høy volatilitet →
Større behov for kontanter →
Viktigere å sikre stabil finansiering**

¹Junior Consulting (2019), *Oppdrettsnæringen – Historisk utvikling, risiko og kapitalbehov*

Risikojustert avkastning har historisk vært svakere for oppdrett enn for olje og kraft

De absolutte nivåene for lønnsomhet i næringene oppdrett, olje, vannkraft og finans er ikke nødvendigvis sammenlignbare på grunn av strukturelle ulikheter i næringene. Derimot er det relevant å sammenligne lønnsomheten over tid. Havbruksnæringen har de klart største svingningene, som gir et uttrykk for en betydelig risiko knyttet til driften i et lengre tidsperspektiv. Næringen har også en biologisk risiko som skiller den fra de fleste andre næringer. Dette medfører et økt behov for kontanter og tilgang til kapital for å kunne møte svingningene. Ved å se på lønnsomhet pr. risiko i de ulike næringene kommer også oppdrett dårligst ut. Med en driftsmargin på knappe 13% målt i standardavvik har næringen en høy risiko og lavest ratio "Lønnsomhet per risiko" de siste 20 årene.



^{1,2} Junior Consulting (2019), *Oppdrettsnæringen – Historisk utvikling, risiko og kapitalbehov*

Normpris øker effektiv beskatning og risiko

Oppdrettsbransjen vil bli en av de særs få bransjene som skattlegges på normpris istedenfor oppnådd pris. Konsekvensene er høyere volatilitet og usikrere markeder.

93,6%

er den faktiske snittprisen på laks solgt relativt til normpris^{1,2}. Normpris hensyntar ikke forskjeller i kvalitet og størrelse.

I motsetning til kraft og olje, hvor produktet er homogent, selges laks i ulike klassifiseringer og størrelser; hovedsakelig *Superior*, *Ordinær* og *Produksjonsfisk*. Grunnrenteskatten skattlegger all laks til *normpris*, som baseres på prisen til laks i *Superior-klassen på NASDAQ-børsen*. En betydelig andel av fisken selges for lavere priser enn dette, som gjør at oppdretterne oppnår en lavere snittpris enn normprisen. Mellom 2008 og 2020 har denne forskjellen ligget relativt stabilt, der det årlige snittet av faktisk salgspris har variert mellom 90 % og 96 % av normprisen. Med normpris som grunnlag for grunnrenten ender oppdretterne med å skatte av penger de ikke har tjent.

Dårlige år og biologiske problemer vil øke den relative skatten betydelig

Dersom grunnrenteskatten baseres på normpris vil lokale og regionale forskjeller kunne være svært utslagsgivende på enkeltsekskapets effektive skatt. Eksempelvis vil et uår på Vestlandet (som skjedde nylig) føre til en betydelig andel av fisken selges til en lavere pris enn normprisen. Følgelig øker den effektive skatten.

Om 2 000 tonn laks av laksen som selges oppnår en pris på 50 kr/kg istedenfor normpris på 80 kr/kg (som følge av et uår) medfører det til en "merskatt" på 24 mNOK. Ved 10 000 tonn blir merskatten 120 mNOK.

Den økte risikoen for svært høye skatter i kombinasjon med de andre utfordringene dårlige år byr på utgjør en betydelig risik for oppdretterne.

Normpris svekker kontraktmarkedet og fører til volatile innkjøpspriser

~30%

av laks selges på kontrakt¹. Skatt basert på normpris gir betydelig risiko og skaper usikkerhet for bedriftene.

Langsiktige kontrakter gir trygghet for bedrifter på både salg og innkjøpssiden. Det kan sammenlignes med fastpris og spotpris på strøm. Opprettere bruker disse for å sikre en minimum gitt inntekt dersom lakseprisene skulle falle. Dette skaper forutsigbarhet i driften, noe som igjen gir stabilitet til arbeidsplasser og investeringer.

Ved innføring av normpris faller noe av hensikten med kontraktene bort. Oppdrettere må nå løpende betale grunnrenteskatt på normpris, uavhengig av kontraktsprisen. Dersom lakseprisen øker kan det innebære at en oppdretter sitter igjen med en skatteregning som øker mens avtalt pris ovenfor kunde ligger fast. Innføringen av normpris innebærer at salg av langsiktige kontrakter har økt risiko – noe kontraktssalg i utgangspunktet skal redusere. Kontraktmarkedet for oppdrettsfisk falt til et nær null-nivå etter forslaget om grunnrenteskatt ble lagt på bordet.

Normpris fjerner muligheten til forutsigbare langtidskontrakter, og bedrifter avhengige av disse ser mot utlandet for alternativ

Restauranter, dagligvare og en rekke andre aktører er avhengige av forutsigbare og faste innkjøpspriser. Uten langtidskontrakter vil prisene svinge med sesong og etterspørsel, og dermed svinge uforholdsmessig mye for sluttkonsument. Bare justert for sesongvariasjoner vil innkjøpsprisen være dobbelt så høy mellom vinter og sommer.

Eksempel på risiko ved kontraktssalg:

Utgangspunkt: 2000 tonn til 75 NOK/kg

2 000 tonn laks solgt til en kontraktspris på 75 NOK/kg vil gi en inntekt på 150 mNOK

Hvis prisene derimot skulle stige med 15%, slik at den gjennomsnittlige spotprisen for samme periode er 86,25 NOK/kg, vil oppdretteren stå igjen med en ekstraregning på 9 mNOK, uten økt inntekt på laksen:

2 000 tonn x (86,25 NOK/kg – 75 NOK/kg) = 22 mNOK
22 mNOK x 40% = 9 mNOK

Skatteforslaget treffer langt flere bedrifter enn indikert

Forslaget om grunnrenteskatt har som mål å treffe de største aktørene i markedet, tilsvarende ca. 30% av næringen. Tar vi utgangspunkt i forespeilet innretning og bunnfradrag ser vi at langt flere bedrifter enn dette vil berøres av skatten.

Eksempelet under tar utgangspunkt i historiske data for kostnader per produserte kg laks, faktiske salgspriser fra fiskeridirektoratet og snittpriser fra Fishpool som grunnlag for normprisen.

Hva	Verdi		Kilde	
Tonn produsert per MTB	1,45		Estimat	
Normpris (Superior 3-6 kg) per kg	80,426 kr		Fishpool snitt siste år	
Kostnader i % av normpris	66,0%	Basert på tall fra fishpool og fisk.dir.		
Reell salgspris all fisk i % av normpris	93,6%	Basert på tall fra fishpool og fisk.dir.		
Bunnfradrag	54 000 000 kr	Som indikert av forslaget		
Produksjonsavgift per kg	0,56 kr	Som indikert av forslaget		
Naturressursskatt per kg	0,56 kr	Som indikert av forslaget		
Eksportavgift (av oppnådd salgspris)	0,6%	Per eksisterende regelverk		
Eksportandel (av total mengde solgt fisk)	97%	Estimat		

MTB	1830	4 000	10 000	30 000
Reell driftsinntekt (tusen NOK)	199 752	436 617	1 091 542	3 274 625
Driftskostnad	-140 851	-307 871	-769 677	-2 309 030
Driftsresultat i sjøfasen	58 901	128 746	321 865	965 595
Eksportavgift	-1 163	-2 541	-6 353	-19 058
Grunnlag selskapsskatt	57 739	126 205	315 512	946 536
Brutto grunnrenteinntekt (basert på normpris)	213 410	466 471	1 166 177	3 498 531
Driftskostnad	-140 851	-307 871	-769 677	-2 309 030
Selskapsskatt	-12 703	-27 765	-69 413	-208 238
Bunnfradrag	-54 000	-54 000	-54 000	-54 000
Netto grunnrenteinntekt	5 857	76 835	273 088	927 263
Grunnrenteskatt før fradrag	3 005	39 416	140 094	475 686
Produksjonsavgift og naturressursskatt	-2 972	-6 496	-16 240	-48 720
Grunnrenteskatt	33	32 920	123 854	426 966
Effektiv grunnrenteskatt	0,06 %	25,57 %	38,48 %	44,22 %

63 %

Av bedriftene som driver oppdrett av laks vil kunne påvirkes av skatten.

1830_{MTB}

Er innslagspunktet for grunnrente-skatt, ved bunnfradrag på 54 mNOK.

Normpris gjør skattetrykket høyere enn skissert

Det er primært to årsaker til at den effektive skatten blir ulik det som er skissert. For det første produserer oppdretterne flere tonn med laks enn antall tonn med tillatt biomasse (MTB).

For det andre er normprisen som legges til grunn for grunnrentebeskatningen, basert på salgspriser for "superior" kvalitet på NASDAQ, høyere enn den gjennomsnittlige prisen oppdretterne faktisk oppnår. En andel av fisken vil være av lavere kvalitet, såkalt "ordinær" eller "produksjon". Til tross for at disse selges billigere tar skatten utgangspunkt i faktisk volum produsert ganger normprisen.

Konsekvensen er at inntekten som legges til grunn for grunnrenteskatten typisk vil bli langt høyere enn den reelle inntekten til selskapet, og den totale skatteregningen blir vesentlig høyere enn tiltenkt.

MTB = 4000

Grunnrenteskatt	Produksjonsavgift + naturressursskatt	Grunnrenteinntekt	<i>Totalskatt:</i> 54,16% 70 mNOK
33 mNOK	6 mNOK	466 mNOK	
		Faktisk inntekt	
Selskapsskatt	Eksportavgift	437 mNOK	
28 mNOK	3 mNOK	Driftsresultat	
		129 mNOK	

MTB = 10 000

Grunnrenteskatt	Produksjonsavgift + naturressursskatt	Grunnrenteinntekt	<i>Totalskatt:</i> 67,07% 216 mNOK
124 mNOK	16 mNOK	1166 mNOK	
		Faktisk inntekt	
Selskapsskatt	Eksportavgift	1092 mNOK	
69 mNOK	6 mNOK	Driftsresultat	
		322 mNOK	

MTB = 30 000

Grunnrenteskatt	Produksjonsavgift + naturressursskatt	Grunnrenteinntekt	<i>Totalskatt:</i> 72,80% 703 mNOK
427 mNOK	49 mNOK	3499 mNOK	
		Faktisk inntekt	
		3275 mNOK	
Selskapsskatt	Eksportavgift	Driftsresultat	
208 mNOK	19 mNOK	966 mNOK	

Skatten slår særlig hardt ut i dårlige tider

Ingen klarer å produsere slik at all fisken blir av *superior* kvalitet, og i perioder kan problemer i produksjonen, for eksempel biologiske utfordringer, føre til at en stor andel av fisken oppnår lavere kvalitet enn det som er normalt. Dette gir åpenbart oppdretter lavere inntekter ved salg av fisken, men straffer de også dobbelt ved feilvurderingen av inntekter som gir de en enda større tilleggsskatt enn ellers.

Regnestykket under tar utgangspunkt i samme forutsetninger som de over, med et sentralt unntak. Her tar vi utgangspunkt i et dårlig år der halvparten av fisken er av lav kvalitet, såkalt produksjonsfisk, og antar at denne har en salgspris på 70% av normprisen. Det gjør at den reelle snittprisen oppdretter oppnår for all fisk kun er på 85% av normprisen. Dette gir store utslag.

MTB = 30 000, dårlig år

Grunnrenteskatt	Produksjonsavgift + naturressursskatt	Grunnrenteinntekt	<i>Totalskatt:</i> 100,67% 669 mNOK
461 mNOK	49 mNOK	3499 mNOK	
		Faktisk inntekt	
		2974 mNOK	
Selskapsskatt	Eksportavgift	Driftsresultat	
142 mNOK	17 mNOK	665 mNOK	

Effektiv skatt blir høyere enn skissert for «alle»:

A) Den reelle og effektive skatteleggingen av mindre oppdrettere (under 4000 MTB) overstiger 22%.

B) Effektiv skatt øker relativt til produksjonsvolum.

C) «Toppskatt» for de største oppdretterne overstiger taket på 62%. I dårlige tider kan effektiv skatt gå over 100%.

Formuesskatt kommer på toppen av allerede høyt skattetrykk

Selskap og aksjonærer behandles som ulike juridiske skatteobjekt. Likevel kan det være relevant å se disse i sammenheng, da det typisk er kontantstrømmene fra selskapet, utbetalt gjennom utbytte til aksjonæren, som brukes for å betale formuesskatten aksjonæren har som følge av sitt eierskap i selskapet.

I følgende eksempel ser vi på forskjellen i skattetrykk for to tenkte selskap med hhv. 6000 og 30 000 MTB, og deres eneeiende aksjonærer. Over et år anslås driftsresultat til hhv. 193 og 966 millioner kroner. Vi ser at det foreslåtte skatteregimet vil medføre en tredobling av det totale skattetrykket som aksjonær og selskap i fellesskap opplever. Dette drives i all hovedsak av grunnrenteskatten.

Til tross for økte skatter tilknyttet formue og utbytte, har forslaget ført til en vesentlig reduksjon av aksjonærens formuesverdier. I eksempelet tar vi utgangspunkt i en snittpris ved hhv. auksjonene i 2020 på 220 000 NOK per MTB og 2022 på 154 000 NOK per MTB.

MTB = 6000

Totalskatt for selskap + aksjonær	
33,20% 63 mNOK	71,27% 135 mNOK
GAMMEL SKATT	NY SKATT
Grunnrenteskatt 0 mNOK	Grunnrenteskatt 63 mNOK
Naturressursskatt 0 mNOK	Naturressursskatt 5 mNOK
Produksjonsavgift 3 mNOK	Produksjonsavgift 5 mNOK
Eksportavgift 4 mNOK	Eksportavgift 4 mNOK
Selskapsskatt 42 mNOK	Selskapsskatt 42 mNOK
Formueskatt 11 mNOK	Formueskatt 10 mNOK
Utbytteskatt 6 mNOK	Utbytteskatt 6 mNOK

MTB = 30 000

Totalskatt for selskap + aksjonær	
33,26% 315 mNOK	83,05% 786 mNOK
GAMMEL SKATT	NY SKATT
Grunnrenteskatt 0 mNOK	Grunnrenteskatt 427 mNOK
Naturressursskatt 0 mNOK	Naturressursskatt 24 mNOK
Produksjonsavgift 17 mNOK	Produksjonsavgift 24 mNOK
Eksportavgift 19 mNOK	Eksportavgift 19 mNOK
Selskapsskatt 208 mNOK	Selskapsskatt 208 mNOK
Formueskatt 57 mNOK	Formueskatt 52 mNOK
Utbytteskatt 31 mNOK	Utbytteskatt 31 mNOK

Skatteforslagets skisserte proveny er misvisende

Regjeringen har i sitt høringsnotat anslått det årlige provenyet fra grunnrenteskatten til omtrent 3,8 milliarder kroner. Mye tyder på at dette ikke stemmer.

Med utgangspunkt i samme forutsetninger og samme modell som tidligere brukt har vi også beregnet totalt forventet proveny fra en ny grunnrenteskatt ved å beregne grunnrenten til hvert enkelt selskap. Dette er noe forenklet da vi ikke tar hensyn til konsernrelasjoner, som ville medført at totalt proveny vært opp mot 1 milliard høyere.

Hva	Verdi	Kilde
Tonn produsert per MTB	1,45	Estimat
Antall aktører med relevant tillatelse	107	Akvakulturregisteret (24.10.22)
Sum MTB for relevante tillatelser	895 434	Akvakulturregisteret (24.10.22)
Totalproduksjon (tonn fisk)	1 298 379	
Fradragsberettigede investeringer per MTB	2000 NOK	Estimat
Totale fradragsberettigede investeringer	1 791 mNOK	

Estimert skatteproveny fra Grunnrenteskatten:

10,2 mrd. NOK

Selskapsskatt

6,2 mrd. NOK

Naturressursskatt

0,7 mrd. NOK

Eksportavgift

0,6 mrd. NOK

Produksjonsavgift

0,7 mrd. NOK

Totalt skatteproveny fra havbruksnæringa:

18,4 mrd. NOK

Flere aktører har gjort egne beregninger på totalprovenyet. Oppdrettselskapet Mowi og meglerhuset ABG Sundal Collier har begge regnet seg frem til et proveny på omtrent 10 milliarder kroner.¹

Skattens nivå på 40% mangler faglig begrunnelse

Da forslaget ble presentert begrunnet stats- og finansministeren dette blant annet med ønsket om å redusere presset i økonomien i «ekstremt krevende tider». Det kortsiktige proveny fra skatten vil etter alt å dømme være vesentlig høyere enn 3,8 milliarder kroner, men de langsiktige negative ringvirkningene kan over tid redusere fellesskapets gevinst betydelig.

Den foreslåtte skattens effektive sats har stor påvirkning på skattens ringvirkninger. I høringsnotatet foreligger det ingen faglig begrunnelse for at satsen skal være 40%, kun en henvisning til at dette er satsen som har vært benyttet i vannkraft. Vannkraft og havbruk har betydelige forskjeller, særlig opplever havbruk en helt annen risiko tilknyttet biologiske utfordringer. Det er derfor rimelig at satsen bør utredes på eget faglig grunnlag, ikke etter innfallsmetoden.

«Gratis konsesjoner» ble utdelt med høy risiko, og 96% er senere omsatt til markedspris



Slik forslaget fra regjeringen foreligger skal selskap få fratrekk for sine fremtidige investeringer i sjøfasen, men tidligere investeringer danner ikke grunnlag for et slikt fratrekk. Et argument som løftes frem i denne sammenheng er at konsesjonene i sin tid ble delt ut gratis, eller til en lav fast pris. Dette har vært et viktig premis for at Havbruksutvalget i 2019 anbefalte grunnrenteskatt på havbruksnæringen.

Markedspris før og etter risiko

Til tross for god inntjening de senere årene har havbruksnæringen historisk opplevd store svingninger i inntjening, med tilhørende konkurser og konsolideringer. Følgelig har det vært forbundet med stor risiko og usikkerhet. Markedsprisen på noe, også på en konsesjon for produksjon av laks, vil til enhver tid være avhengig av denne risikoen. Havbruksutvalgets leder Karen Helene Ulltveit-Moe mener at *“Hvis det hadde vært slik at staten auksjonerte ut tillatelsene fra begynnelsen av, hadde det vært annerledes.”* Dette kan være riktig, men det er ingen dokumentasjon som tyder på at disse tillatelsene hadde en historisk høy pris. Det er rimelig å anta at statens inntekter ville vært langt mindre enn dagens markedspris.

96% av konsesjoner er kjøpt til markedspris av nåværende eier

Selv om 97% av dagens tillatelser i sin tid ble gitt ut gratis, eies mange av disse i dag av andre enn de som opprinnelig fikk dem tildelt. Av dagens konsesjoner er 96% solgt til markedspris enten direkte av staten eller i et andrehåndsmarked.

Gitt at man aksepterer premisset om at konsesjoner som tidligere har blitt utdelt gratis har en skyldig grunnrente til staten, er det ikke nødvendigvis rimelig at denne belastes de som har kjøpt konsesjoner til full markedspris av andre. Staten valgte å selge sin andel i Cermaq i 2014 for 5,25 mrd. NOK til Japanske Mitsubishi, altså for langt mer enn det som opprinnelig var betalt for konsesjoner i selskapet.

For noen konsesjoner er grunnrenten allerede “betalt”

I de senere årene har konsesjoner vært solgt gjennom auksjoner gjennomført av staten. Dermed har aktørene betalt for disse reflektert meravkastningen man kan forvente relativt til andre investeringer – altså grunnrenta. Om disse blir pålagt en kontantstrømskatt ender de opp med å betale to ganger, og får en total grunnrentebeskatning som er betydelig høyere enn den markedsmessige grunnrenta.

Grunnrente som kontantstrømskatt er krevende i praksis

Regjeringen forslår at økt grunnrenteskatt skal innføres som en kontantstrømskatt. I teorien skal dette medføre investeringsnøytralitet for kapitalen. Slik forslaget er framlagt gjør flere faglige og praktiske utfordringer at ønsket nøytralitet i skatten ikke oppnås.

Dropper sentrale forutsetninger for faglig nøytralitet

En perfekt utformet kontantstrømskatt er fagligteoretisk nøytral. Skatteforslaget bryter på flere områder mot denne nøytraliteten. Nøytralitet forutsetter at skattesatsen er lik over tid. Likevel skal skattesatsen vedtas årlig av Stortinget, der nylig foreslåtte endringer i vannkraften synliggjør at det kan skje endringer også her. I tillegg kommer at de mer risikable delene av havbruksnæringen – havbruk til havs og utviklingskonsesjoner – ikke dekkes av skatten, og staten slipper da risikodeling i slik virksomhet. En riktig utformet kontantstrømskatt forutsetter at investeringer dekkes når de tas, noe Regjeringen har droppet:

«Departementet foreslår at negativ grunnrenteinntekt fremføres og kommer til fradrag i fremtidig inntekt. ... det kan være utfordringer med å utbetale årlige negative skatteposisjoner ...»¹

Havbruksskatteutvalget argumenterte for at grunnrenteskatt kunne redusere skadelige vridninger, og pekte selv på eksportavgiften som en vridende avgift provenyet fra en grunnrenteskatt kunne bidra til å avvikle. De foreslo heller ikke noe bunnfradrag, siden det ville bryte med prinsippene om at lik inntekt og like grunnrenteskapende fordeler skal beskattes likt. Høringsnotatet sier også at det ikke er grunn til å tro at grunnrenten er systematisk ulik for små og store aktører. Likevel er begge disse deler av forslaget oversett.

Scheel-utvalgets vurdering av kontantstrømskatter glemmes

Scheel-utvalget, som ble oppnevnt av regjeringen Stoltenberg, foretok i 2014 en nærmere vurdering av teoretiske og praktiske sider ved innføring av kontantstrømskatter i NOU 2014:13. Utvalget mente at en riktig utformet kontantstrømskatt kan ha gode egenskaper med hensyn til investerings-incentiver, men konkluderte likevel med å frarå overgang til kontantstrømskatter:

«En kontantstrømskatt vil bryte markant med dagens ordinære selskapsskatt i Norge og det som er vanlig internasjonalt. Et slikt modellvalg vil blant annet gi store praktiske utfordringer ved beskatning av grenseoverskridende virksomhet. Eksempelvis kan ulik behandling av inntekter og kostnader mellom land øke omfanget av dobbeltbeskatning og ikke-beskatning. Et slikt modellvalg kan også være krevende å gjennomføre innenfor rammen av dagens skatteavtaler og Norges internasjonale forpliktelser.»²

Havbruksutvalget peker selv på flere av de mulige problemområdene tilknyttet dette, eksempelvis fordeling av konsernbelastning (overhead) mellom virksomheter i høyskatteregimet og lavskatte-regimet, fordeling av poster som ikke passer til en bestemt inntektskilde, samt ulike former for internprisingsproblematikk.³ I sitt forslag identifiserer Regjeringen, som eneste samfunns-økonomiske konsekvens av betydning, at selskapene som omfattes må forbedre sine regnskaps-systemer for å sikre riktig skatteinnberetning. Kjernen i de nevnte problemområdene er imidlertid ikke løst, og heller ikke belyst i eksisterende forslag. F.eks. vil driftskostnader for en brønnbåt få 62% skattefradrag i et integrert lakseselskap, og 22% fradrag i et rederi.

Bryter med grunnleggende kriterier for god skatt

En god skatt skal være effektiv (lite vridende), enkel å administrere, fleksibel, enkel å forstå og rettferdig. Forslaget som foreligger har flere brudd med dette. Det har vridende element og krever betydelige ressurser fra både selskap og statsapparat for å administrere. Siste tids debatt tyder også på stor usikkerhet rundt dens virkemåte, og det stilles klare spørsmål med dens rettferdighet.

¹ Høringsnotat - Grunnrenteskatt på havbruk

² NOU 2014:13

³ NOU 2019:18

02.

PÅVIRKNING PÅ INVESTERINGER

Tilliten til investeringer i Norge har falt. Økt politisk risiko skaper skepsis til norske investeringer, i og utenfor oppdrettsbransjen. Banker og långivere signaliserer strengere rammevilkår og tildels økte avkastningskrav for næringen.

Investor-skepsis, likviditetsfall og strengere rammevilkår fører til lavere kapitaltilgang for havbruksbedrifter.

Kyst-nær investeringskapital forsvinner, samtidig som investeringer i nye «lakseeventyr» kan utebli i frykt for grunnrente.

Tilliten til investeringer i Norge er svekket

“

Jeg er mye i kontakt med utenlandske investorer og de er enda mer sjokkert enn de norske aksjonærene. Dette skaper en enorm usikkerhet rundt en bransje som man egentlig forventer å få vokse i tiden framover. Risikopreget til Norge som helhet går opp når rammevilkår vises å endre seg fort. Vindkraft fikk også samme sjokket.

- *Carl-Emil Kjølås Johannessen, Aksjeanalytiker Pareto Securities AS*

“

Utenlandske investorer tar heller tap og selger enn å bli sittende med aksjer hvor det er overhengende politisk risiko. [...] Vi vil selv investere i utenlandske sjømatsselskaper som tjener på forslaget om grunnrenteskatt i Norge.

- *Jann Molnes, Fondsforvalter Holbergfondene*

“

Svekket inntjening gir svekket gjeldsbetjeningsgrunnlag/svekket evne til å ta nye og nødvendige investeringer. Mulig kapitalflukt gjennom at beskatning og politisk risiko medfører at mange av investorene i næringen flytter investeringer til andre land med lavere skattetrykk og større forutsigbarhet for næringa. F.eks Island, Færøyene, Canada og Skottland. Vår største frykt er at investeringer i innovasjon og utvikling (som har gitt Norge de konkurransefortrinnene vi har innen næringa) vil bli redusert/nedprioritert. Dette er investeringer med høy risiko og hvor oppsiden for investorer gjennom det nye skattetrykket vil være lav.

- *Tore Ramstad, Sparebank 1 SMN Ytre Namdal*

Hovedtrekk:

- 1) Det er økt opplevd **politisk risiko** ved investeringer i Norge generelt. Institusjonelle investorer i form av pensjonsfond o.l. må ta høyde for «plutselige» skatter eller regulatoriske tiltak.
- 2) Dette bidrar til økende avkastningskrav både ved lån og aksjeinvesteringer.
- 3) Dette gir norske bedrifter dårligere tilgang til ekstern risikokapital. Dette gjelder ikke bare for havbruk, men generelt.

Kapital til investeringer svekkes fra flere hold

Investorer er mer skeptiske

Økt opplevd **politisk risiko** fører til at investorene er mer skeptisk til havbruksnæringen. Meglerhuset Pareto Securities og deres kunder har endret sine avkastningskrav for havbruksselskapene. Dette svekker havbruksselskapenes evne til å hente fremmedkapital.

Reduksjon i kontantstrømmer fra egen virksomhet

51,3% av havbruksselskapenes kontantstrøm etter selskapsskatten skal gå til å betale grunnrenteskatten. Følgelig får selskapene halvert sin egen evne til å betjene lån, arbeidskapital, og andre løpende forpliktelser.

Rammevilkår fra bankene blir strengere

Ettersom havbruksselskapene får svekket sin evne til å betjene lån, må kreditorer ta en høyere risikopremie slik at havbruksselskapene får strammere rammebetingelser for sine lån. Dette inkluderer for eksempel høyere krav til egenkapital og sikkerhet ved lån.

Egenkapitalen er redusert

Konsesjoner for oppdrett utgjør en betydelig del av egenkapitalen for havbruksselskapene. I lys av reduserte markedspriser på konsesjoner må de bokførte verdiene skrives ned. Dette betyr at selskapene i møte med økte krav til sikkerhet fra banker samtidig får mindre verdier å stille til sikkerhet.

«Lavere fremtidig kontantstrøm gir lavere låneverdier til bank, bank gir mindre lån og krever større egenkapital og høyere rente (økt risiko) på lån til nye investeringer.»

– Fra spørreundersøkelse

Disse fire faktorene har en kumulativ negativ innvirkning på kapitaltilgangen

Svakere balanse, lavere likviditet og investorskepsis vil bidra til å vanskeliggjøre kapitaltilgangen til havbruksselskapene fra flere hold. Dette vil kumulativt påvirke selskapenes evne til å ta på nye investeringer på egen hånd og ved hjelp av ekstern kapital. Påvirkningen vil særlig sees på stans i kapitalkrevende prosjekt og vekst-ambisjoner.

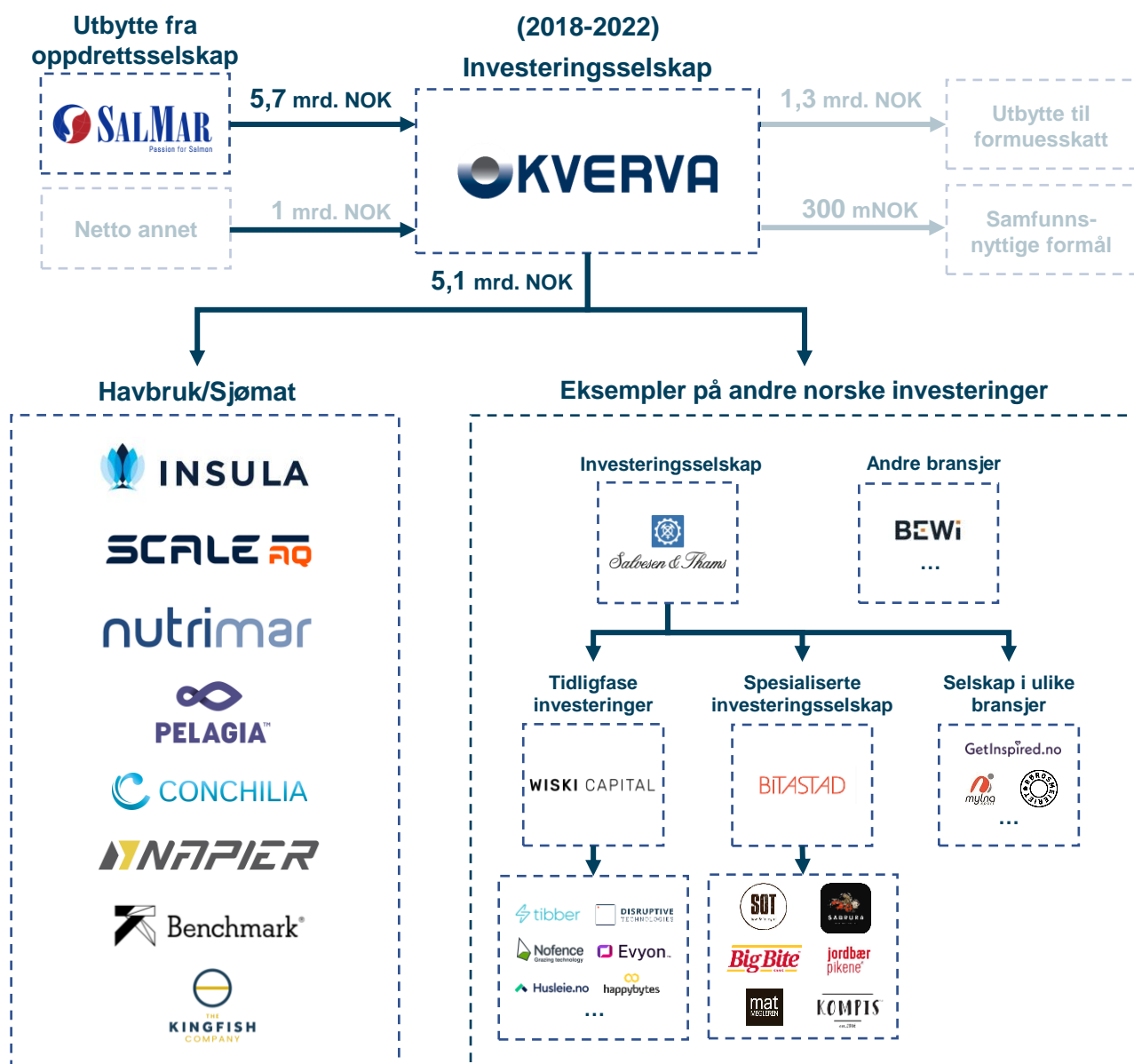
Evaluering av risiko er avgjørende for enhver investeringsbeslutning. Store, plutselige og uventede endringer skaper usikkerhet, og følgelig økt opplevd risiko. Frykten for lignende skatter inn mot andre næringer, og opplevelsen av uforutsigbare rammevilkår svekker attraktiviteten til «Norge som investeringsland». Ringvirkningene av dette er vanskelig å måle eksakt, men den klare indikasjonen er at tilgangen på risikokapital svekkes for norske bedrifter i alle bransjer.

Utbyttet fra oppdrett reinvesteres i et bredt næringsliv

Overskuddet generert av oppdrettsnæringa har blitt reinvestert i andre virksomheter. Dette inkluderer ikke bare selskap innen havbruk, sjømat, fôr og bransjespesifikke teknologiske selskap, men også andre oppstartsbedrifter og hjørnestensbedrifter i regionene.

Et tydelig eksempel på dette er hvordan investeringsmiljøet Kverva, basert på utbyttene fra SalMar, har sørget for betydelig risikokapital til et stort antall virksomheter i mange bransjer over hele landet. Eksempelet nedenfor tar for seg hvordan siste fem års utbytter er reinvestert.

Grunnrenteskatt, på toppen av økt utbytte- og formuesskatt for private eiere, vil redusere risikokapital langs kysten vesentlig. Tilgjengelig kapital og risikoappetitt reduseres. Dette er negative ringvirkninger som går ut over effekten av grunnrenteskatten på oppdrett isolert.



Kystnær investeringskapital forsvinner

Pilar Kapital, et nordnorsk investeringsfond på 800 mNOK, er lagt på is rett før oppstart. Forslaget om grunnrenteskatt har satt en stopper for fondet, som nå ser sentrale bidragsytere få barbert ligningsverdier og kontantstrømmer.

«I den forrige regjeringens nordområdesatsing, var opprettelsen av et nordnorsk investeringsfond foreslått som et viktig tiltak for å skape og styrke flere investeringer og satsinger i nord. Staten skulle bidra inn til fondet med 200 mNOK under forutsetning av at dette ble matchet med privat kapital. 200 mNOK ble bevilget over statsbudsjettet i fjor»

«Når en næring, som er hjørnesteinsvirksomhet i mange små sårbare samfunn rammes av så store endringer i rammevilkår, vil endringene få konsekvenser»

- Aino Olaisen, Styreleder i Pilar Kapital, ilaks.no 2022



Pilar Kapital er ikke alene. Venture-investeringer kuttes bredt i bransjen

En rekke selskaper melder om stans eller stor reduksjon i venture-investeringer. Havbruk som lønnsom næring med lokalt forankrede eiere har historisk reinvestert nesten all inntjening i egen eller annen næring. Et frafall av denne risikokapitalen vil ha betydelig innvirkninger på investert kapital i gründer- og vekstbedrifter langs kysten.

Konsekvenser av frafall i kystens risikokapital

Kapital kreves for å opprettholde og akselerere vekst langs kysten. Når verdiskapningspotensiale kuttes påvirkes nye og eksisterende arbeidsplasser, samt attraktiviteten til regionene som en helhet. Høyere kapitalkonsentrasjoner rundt hovedstaden trekker igjen bedriftene vekk fra Kyst-Norge.

Konsekvensene av slike kutt og nedleggelse har brede ringvirkninger i allerede risikokapital-«fattige» deler av landet (sammenlignet med Oslo). Det vil si mindre kapital til gründerne og vekstbedrifter langs kysten.

Nye «lakseeventyr» kan få en brems i frykt for grunnrente



Torsk



Blåskjell



Tang og tare

Likheter til laks på 80-tallet

Innen 2030 ønsker Norge å ha doblet verdiskapningen fra havbruk. For å få til dette vil nye "lakseeventyr" være viktige. I dag ser vi flere spennende havbruksnæringer i vekst som torskeoppdrett, steinbitoppdrett og produksjon av skalldyr, tang og tare. Foreløpig har disse flere likhetstrekk med lakseindustrien på 80-tallet. Når det kommer til driftsmarginer per 2022 ligger de på et snitt rundt 1%. I tillegg er dette volatile næringer som er preget av lignende risikofaktorer som laks.

Usikkerhet øker risiko og skaper høyere avkastningskrav

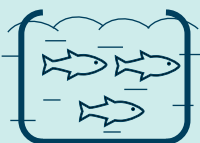
Som laks på 80-tallet har tang og tare, torsk- og høy investeringsrisiko, med et håp om potensial for høy avkastning. En fare for en retroaktive grunnrenteskatt skaper usikkerhet og høyere avkastningskrav til investeringer kan føre til at Norge kan miste muligheten til å være i front på nye «laskeeventyr».

«På kort sikt vil ikke grunnrentebeskatningen påvirke oss, men vi opplever at dette bidrar til vegring blant potensielle investorer. Foreløpig er det lite penger i dette og stor risiko. Frykten for at det kan komme en grunnrenteskatt i det vi blir lønnsomme gjør at gevinsten ikke dekker opp for risikoen»

- Ole Andre Nilsen, Daglig leder i Norgesskjell



Offshore-satsningen settes også under press



Veksten i oppdrettsnæringen har de senere årene vært drevet av økt pris på laks, og ikke økte produksjonsvolum. Dette kommer av at man nærmer seg produksjonsvolumet norske fjorder har kapasitet til i et miljøperspektiv med dagens teknologi. For at oppdrettsnæringen skal vokse videre er man avhengig av å finne nye metoder og områder man kan drive oppdrett på. En av teknologiene som kan løse dette er havbasert fiskeoppdrett. En rapport fra universitetet i Stavanger fra 2020 viser at samfunnsøkonomisk lønnsomme investeringer i kapitalintensiv teknologi, slik som havbasert fiskeoppdrett, kan bli ulønnsomt ved en innføring av en grunnrenteskatt.

03.

KONKURRANSE- SITUASJONEN TILSPISSER SEG

Gode naturforutsetninger for atlantisk laks, kombinert med kompetanse og en stor industri har gjort Norge til en verdensleder i lakseoppdrett. 97% av all oppdrett i Norge eksporteres utenlandsk.

En dårlig utformet skatt vil sette Norges internasjonale konkurranseposisjon i spill. Forslaget gjør at Norge får høyest skatt på oppdrett med god margin, der vi ligger 2-3x høyere enn andre land som driver med oppdrett.

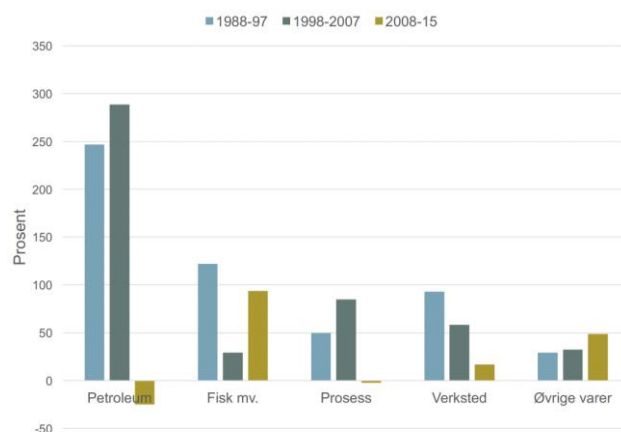
Flere oppdrettere vurderer å flytte foredling eller fremtidig produksjon utenlands. Prosjekter for ~35 mrd. NOK er satt på pause. Bransjens vekst risikerer dermed å stagneres de kommende årene.

Norge som havbruksnasjon

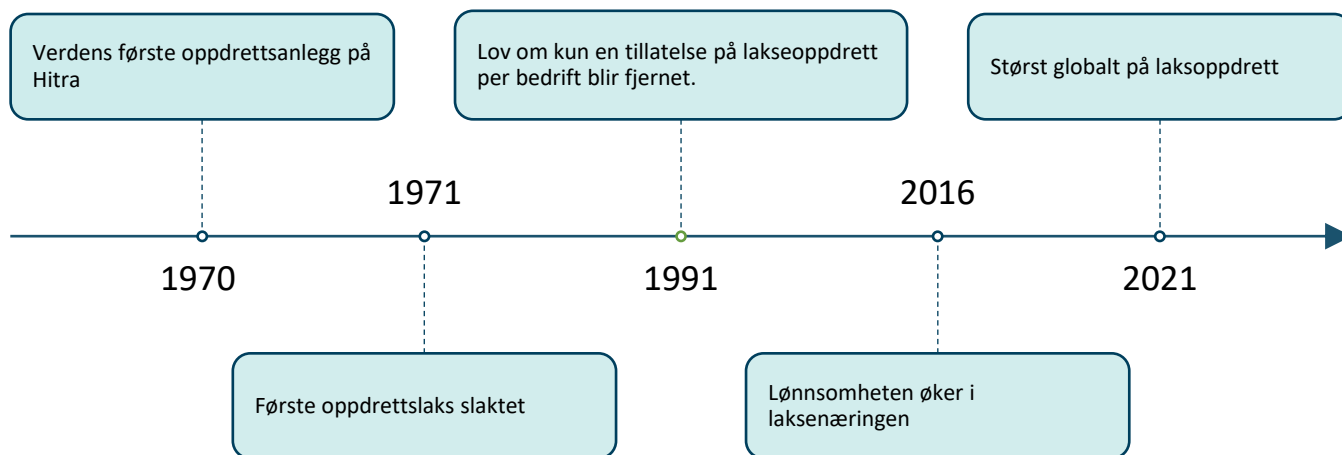
De gode naturforutsetningene for atlantisk laks i landet vårt, kombinert med god geografi, kompetanse og en stor industri har gjort oss til en verdensleder.

Norge som havbrukseksportør

I areal utgjør kyst- og havområdene syv ganger landområdene i Norge og fiske har vært et viktig ressursgrunnlag siden Steinalderen. Temperaturen i havet langs kysten i Norge gir gode forutsetninger for oppdrettsindustrien og langs kysten bidrar havbruksnæringen til verdiskapning, sysselsetting og velferd. Oppdrettsnæringen i Norge er i sterk vekst og har bidratt med sterk innovasjon til havbruksnæringen for å redusere antibiotika, hindre rømning og øke «fiskehelse». Siden 1983 er eksporten av fisk firedoblet og i 2021 eksporterte Norge 1,4 millioner tonn laks, tilsvarende 5,6 milliarder måltider. Dette har gjort laks til en stadig viktigere eksportvare for Norge.



Figur: Eksportvekst. Laks blir en stadig viktigere eksportvare for Norge



Norsk privat kapital har tatt risikoen i Norge

Det største norske oppdrettselskapet var i mange år Norsk Hydro, gjennom selskapet Hydro Seafood. Selskapet var eid av den norske stat, men de besluttet å selge selskapet til nederlandske Nutreco, forløperen til dagens Mowi, i år 2000. Begrunnelsen var at det var for høy risiko i bransjen. I 2014 solgte Norge sin eierandel på 59,17% i oppdrettselskapet Cermaq til japanske Mitsubishi. Etter dette salget var den norske stats tid som direkte eier i oppdrettsnæringen forbi. Norsk oppdrettsindustri er primært norskeid, med unntak av overnevnte Cermaq. Av de store oppdrettselskapene er de fleste privateid. Staten er ved Folketrygdfondet en stor finansiell eier i havbruk.

Norge får det klart største skattetrykket internasjonalt

Omtrent 97% av norskprodusert laks eksporteres, og norsk laks konkurrerer i aller høyeste grad i et internasjonalt marked. Hvor aktørene velger å satse avhenger av summen av rammebetingelser, og hvor aktørene selv anser sine forutsetninger som best for å lykkes.

Blant flere andre faktorer står det totale skattetrykket som en sentral faktor i dette regnestykket. Gitt justeringer i utformingen slik at skatten faktisk blir som forespeilet, vil skattetrykket for norsk oppdrett fortsatt være over det dobbelte av sammenlignbare land. For å fortsatt være konkurransedyktig må de andre fordelene, som bedre produksjonsvilkår og incentivordninger, balansere skatteulempen.

Selv om en skatt er teoretisk nøytral er man avhengig av at dette også er realiteten som oppleves av markedet, og det er en forutsetning at alle fremtidige kontantstrømmer i næringen vil bli skattlagt 40 prosent. Om en skatt oppleves som negativt vridende vil det hemme motivasjonen til å satse i Norge.

«Vi har prosjekter i utlandet (Korea og Nord-Amerika) som relativt sett fremstår som mer attraktive etter at grunnrenteskattens inntreden.»

- Havbruksselskap sitt svar i spørreundersøkelsen

Land	Selskapsskatt (%)
Norge	22 → 62
Japan	30,62
Australia	30 (26)
New Zealand	28
Chile	27 (25)
Canada	23-31
Danmark	22
USA	21
Island	20*
UK	19
Færøyene	18*
Irland	12,5

... (listen er ikke fullstendig. Gjennomsnitt for alle land er ca. 22%)

*Island og Færøyene har særegne ordninger tilknyttet skatt av havbruk som ikke reflekteres i disse tallene.

Norsk skatt blir

2-3x

høyere enn i konkurrerende land

Tabell 1.1: Oversikt over selskapsskatt for oppdrettsselskap i ulike land (KPMG 2022)

Skatten kan medføre at deler av verdikjeden flyttes til utlandet

Videreforedling stanser opp i Norge

I dag er **15 500** direkte eller indirekte sysselsatt gjennom videreforedling i Norge, men likevel blir mesteparten av norsk laks blir eksportert som hel fisk til EU og Kina og videreforedlet der hvor arbeidskraften er billigere. Sjømat Norge har tidligere anslått at Norge kunne fått 10 000 nye arbeidsplasser om videreforedlingen som skjer i EU hadde blitt gjort i Norge.

Grunnrenteskatt basert på normpris gjør det nær umulig å inngå langtidskontrakter på salg av laks ettersom faren for skattesmell oppleves som for stor med forslaget basert på normpris. Dette fører igjen til lav forutsigbarhet for dagligvare og restauranter, som i stedet må belage seg på store svingninger i innkjøpspriser. Også videreforedling rammes hardt, da dette i hovedsak baserer seg på forutsigbare fastpriskontrakter. Uten dette stopper videreforedlingsindustrien.

«I verste fall må så å si all videreforedling i Lerøy oppheves 1.januar 2023 med dagens forslag.»

- Aina Valland, leder for kommunikasjon og samfunnskontakt Lerøy

Norges internasjonale relasjoner settes i spill

Næringen har jobbet systematisk for å bygge relasjoner internasjonalt, og har over tid fått på plass viktige avtaler i land som Spania og Japan. Flere av disse baserer seg på at de norske aktørene kan levere bearbeidet laks av topp kvalitet, i avtalte mengder og med høy forutsigbarhet. Når man ikke lenger kan garantere for stabil leveranse ser disse kundene seg nødt til å finne alternative leverandører. Laks produsert og behandlet i Norge byttes ut til fordel for fisk fra andre land. Har de først byttet leverandør vil de ikke uten videre bytte tilbake dersom norsk videreforedling kommer i gang igjen. Dermed vil man kunne se at viktig markedsarbeid settes flere år tilbake.

Investeringer i videreforedling kuttes av flere i bransjen

- 1) Lerøy Seafood Group stopper arbeidet med en ny filetfabrikk i Troms til en verdi av 420 mNOK.
- 2) Nova Sea har stanset arbeidet med et nytt slakteri på Lovund. Selskapet oppgir at det totalt stanses investeringer for 3,3 mrd. NOK.
- 3) Firda Seafood stanser en rekke investeringer, blant annet innenfor bearbeiding og foredling. Totalramme 1 mrd. NOK.
- 4) Nordlaks har stanset arbeidet med en ny slakteri- og filetfabrikk i Vesterålen. For de neste 6 årene har selskapet stanset investeringer til en anslått verdi på 7 mrd. NOK.

04.

RINGVIRKNINGER FOR «AS NORGE»

Det private eierskapet langs kysten er viktig. Verdiskapningen er på snittet høyere per person (ift. innlandet), og kapitalen fra maritim næring reinvesteres hovedsakelig lokalt. Et frafall i tilgjengelig investeringskapital vil sette en brems på utviklingen og veksten av mange lokalmiljøer. Kommuneøkonomien er mer avhengig av det private næringslivet i distriktene, og et frafall av kontantstrømmer vil negativt påvirke lokaløkonomien.

Oppdrett og maritim næring står direkte og indirekte for over 100.000 arbeidsplasser. Varslede kutt vil både permittere og gjøre mange arbeidsledige.

De lokale bedriftene tar mye av støytten, som nå opplever sterk nedgang i ordre.

Prosjekter for omtrent 35 mrd NOK er stanset eller satt på pause

Selskap	Hva	Verdi (mNOK)
Nordlaks	Slakteri- og filetfabrikk, landbasert settefiskanlegg, hevet laksevekstkjøp	7 068
Mowi	Smoltanlegg, hevet laksevekstkjøp	4183
Cermaq	Nytt settefiskanlegg og hevet laksevekstkjøp	4 134
Nova Sea	Slakteri og settefiskanlegg, hevet laksevekstkjøp	3 353
Grieg Seafood	Utvidelse av smoltanlegg	2 150
Måsøval	Investeringer, hevet laksevekstkjøp	1 023
SinkabergHansen	Investeringer, hevet laksevekstkjøp	1 014
Firda Seafood	Bearbeiding, foredling, settefisk, postsmolt	1 000
Husøy Investeringsselskap	Nye brønnbåter	1 000
Bremnes Seashore	Storsmolt-anlegg	700
Lerøy	Bearbeidings-kapasitet i Troms, hevet laksevekstkjøp	554
FSV Group	Nye fartøy	500
NRS	Settefisk-investering, hevet laksevekstkjøp	462
Overhalla Betongbygg	Bestillinger avlyst	440
Pilar Kapital	Stanser etablering	400
Salmar	Hebet laksevekstkjøp	245
AQS	Nybygg og ombygging av fartøy	210

~35
mrd. NOK*

Listen viser investeringer over 100 mNOK som har blitt offentliggjort og satt på vent. *Sjømat Norge oppgir at medlemmene deres har stanset eller satt på vent prosjekter til omtrent 35 mrd. NOK

Effekter av stansede prosjekter og investeringer

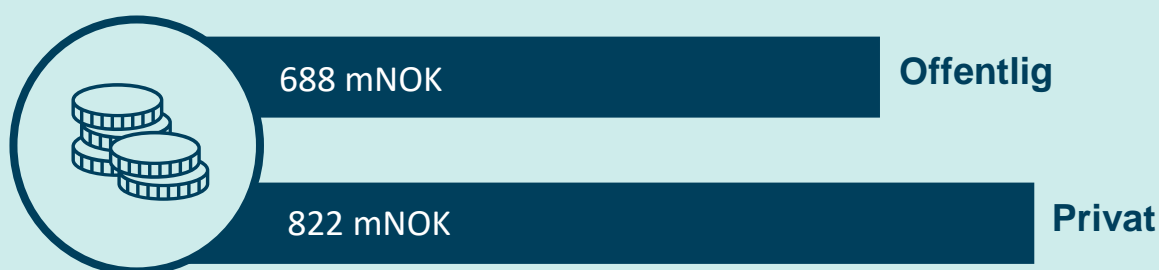
- 1) Fryste investeringer setter innovasjon i bransjen på vent. Dette medfører en redusert konkurranseposisjon.
- 2) Summen av potensielle arbeidsplasser i prosjektene nevnt over er på 600 arbeidsplasser som nå er satt på vent.
- 3) Arbeidsplasser langs kyst-Norge er viktig for lokalsamfunnene. Flere selskaper varsler at de ikke vil ha kapasitet til å ta inn lærlinger som vil redusere attraktiviteten til skolene i kystsamfunnene.

Det private eierskapet er viktig langs kysten

Andelen privat eierskap målt i verdiskaping og sysselsetting er høyere i kystkommunene sammenlignet med Oslo. Denne andelen øker også i takt med hvor desentralisert kystkommunen er.

Dette kan indikere at det private eierskapet er spesielt viktig for distriktskommunene, som også er majoriteten av kystkommunene.

Forsvinner kapitalen langs kysten forsvinner også mye av verdiskapningen den bidrar med.



Produktivitet for foretak fordelt på eierskap. Målt i millioner NOK.

95%

av næringslivets verdiskaping i distriktskommunene skapes av privateide foretak. Det er 8 prosentpoeng høyere sammenlignet med Oslo

97%

av næringslivets sysselsetting i distriktskommunene er forårsaket av privateide foretak. Det er 5 prosentpoeng høyere sammenlignet med Oslo

¹Junior Consulting (2021), *De private bedriftene – Norskekystens livsnerve*

Næringens ringvirkninger: Lerøy Seafood Group

Oppdrettsselskapet Lerøy har en sysselsetting på litt over 3000 årsverk, men anslår at de indirekte sysselsetter over 13 000. Selskapet har 4500 leverandører, i tillegg kommer underleverandørene til leverandørene.



(Oppdretter)

«Vi blir nødt til å spare inn over alt. Vi må skvise siste dråpe ut av alt utstyret vi bruker. Det innebærer mindre ordrer til våre tusener av leverandører»

- Helge Singelstad, styreleder Austevoll Seafood (hovedeier i Lerøy).



(Leverandør)

«Det påvirker kundene våre og det er klart at det vil påvirke alle tilstøtende rundt oppdrettsnæringen. Det ligger vel i kortene, det vil bli mindre investering. Forslaget er ikke noe annet enn et kjempesjokk»

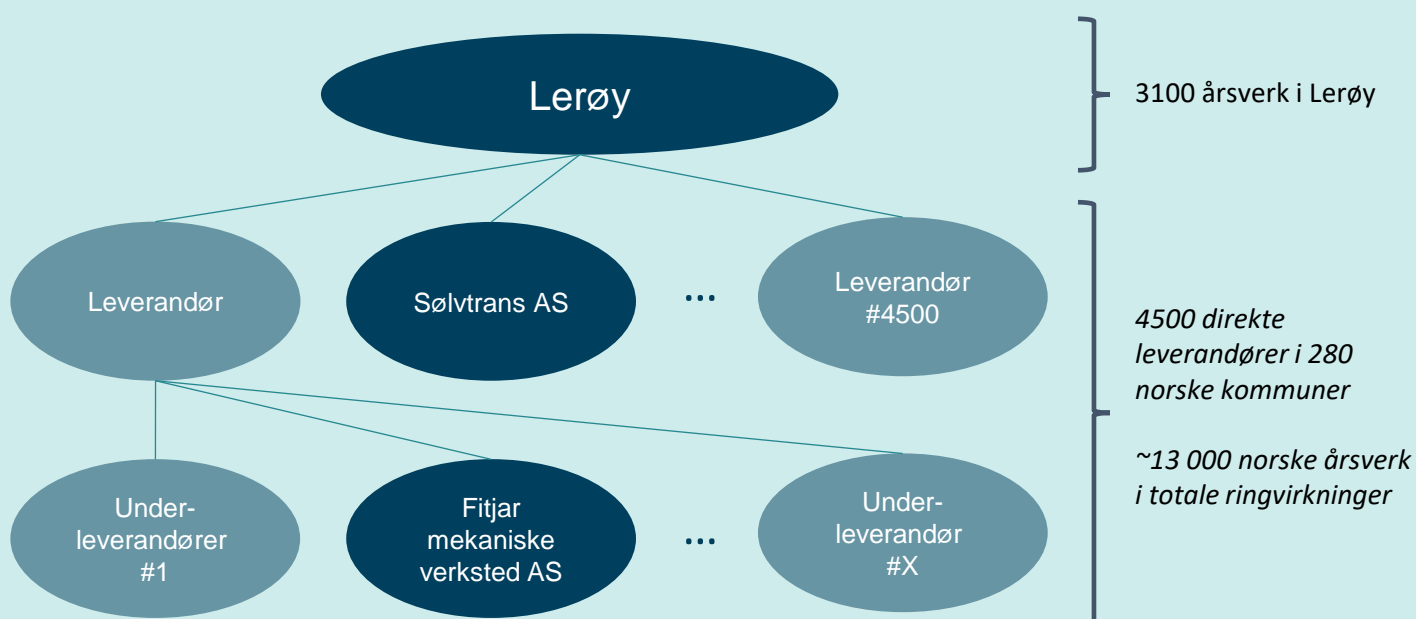
- Roger Halsebakk, Gründer Sølvtrans AS, [Intrafish 2022](#)



(Underleverandør)

«Tenk på hva dette vil ha å si for økonomien og sysselsettingen her langs kysten. Og dette gjelder altså bare ett av mange selskap som leverer til oppdrettsnæringen»

- Hugo Mikal Strand, Daglig leder Fitjar mekaniske verksted, [Intrafish 2022](#)



«Det er de risikable investeringene som stoppes først. Vi hadde en bestilling på en oppgradering til tre hybride båter, samt en potensiell nyinvestering i hydrogendrevet fartøy - de hadde ikke samme avkastningen som de konvensjonelle - men vi var villige til å satse på de fordi vi tenkte at det var noe oppdretterne og samfunnet som helhet ville sette pris på. Disse måtte vi sette på vent. Med den foreslåtte skatten kan vi ikke ta risikoen det innebærer å være early-adopter»

– Kristian Hjertvik, AQS AS



Grunnrenteskatt påvirker mer enn bare oppdretterne

Oppdrett er viktig for Kyst-Norges arbeidsplasser. Direkte leverandører, underleverandører og tredjeparter utgjør tusenvis av flere arbeidsplasser enn oppdretterne selv. Disse livnærer seg i stor grad direkte og indirekte på havbruk. Et kutt i næringas kontantstrømmer, stans i investeringer, samt permitteringer vil direkte påvirke de tusenvis av arbeidsplassene som er knyttet opp mot oppdrettsnæringen.

Som en del av arbeidet med denne rapporten har vi fått inn svar på spørreundersøkelse fra over 150 bedrifter som ikke selv driver oppdrett. Dette inkluderer alt fra direkte leverandørbedrifter til lokale bedrifter som nyter godt av aktiviteten næringen bringer med seg til kystsamfunnene. For en stor andel av disse er inntektene fra næringen avgjørende, og følgelig er mange bekymret for hvordan den foreslåtte grunnrenteskatten vil slå ut for dem. Usikkerhet rundt fremtidig inntjening nevnes hyppig, men også andre ringvirkninger som fraflytting løftes fram.

«Vi vil mest sannsynlig måtte legge ned deler av, eller hele virksomheten om dette går gjennom. Som topp 5 største arbeidsgivere i Bindal vil dette også gå ut over våre underleverandører»

- Norsea Aqua

«Vi står i fare for og miste 60% av månedlig omsetning.»

- Fra spørreundersøkelse

«Havbruksnæringen er stor i vårt markedsområde, og er viktig for sysselsetting, eiendomsmarked og bolyst. Bråstopp i investeringer kan medføre mange konkurser, arbeidsledighet og leverandørers mislighold på lån. Potensielt kan mye av leverandørindustrien forsvinne.»

- SpareBank 1 Nordmøre

Overhalla Betongbygg mistet 440 mNOK i kontrakter og kan permittere 50 ansatte

Som en underleverandør til havbruk opplever Overhalla betong store kontraktskutt som følge av at investeringsprosjekter settes på vent.

«Avbestillingene skyldes forslaget om grunnrenteskatt på havbruk som regjeringen har lagt frem. Dette vil gi alvorlige konsekvenser for fabrikken og lokalsamfunnet i Overhalla.» -

- Per Einar Dahl, Salgs og markedsdirektør Overhalla Betongbygg



05.

RINGVIRKNINGER I DISTRIKTENE

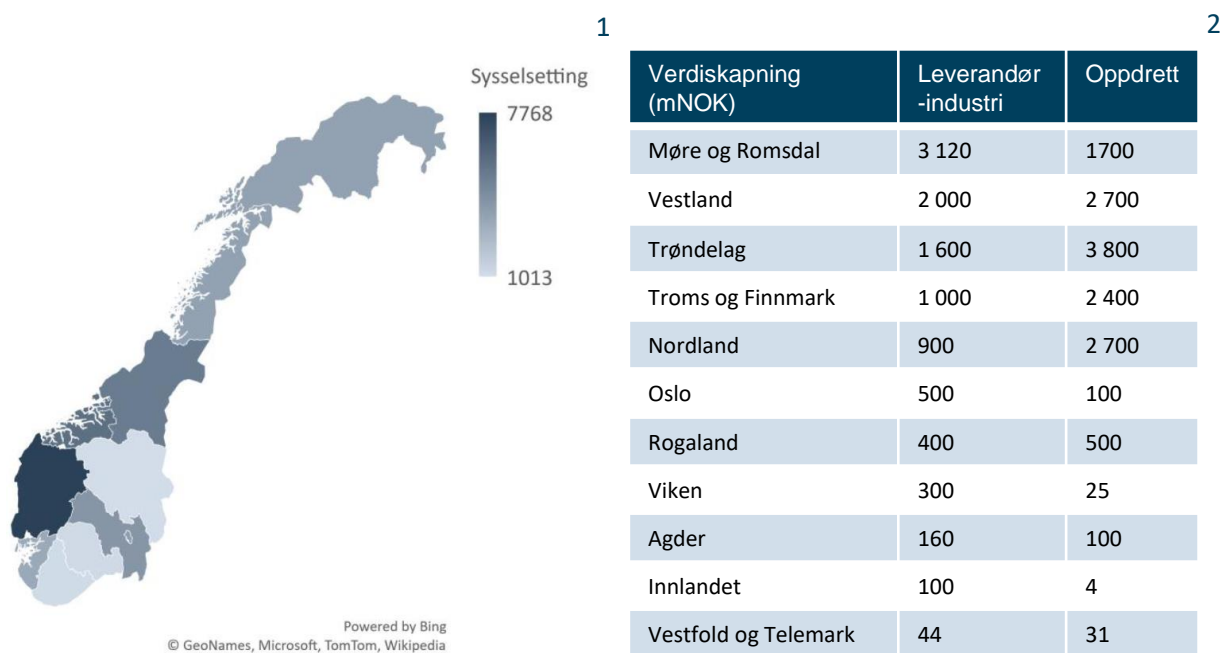
Langs Kyst-Norge er den maritime og havbruksnæringen viktig for verdiskapning og sysselsetting. Direkte og indirekte bidrar havbruksnæringen med over 40 000 arbeidsplasser. I Nordland fylke står havbruksnæringen for 3600 arbeidsplasser. Tilsammen bidrar havbruksnæringen, inkludert ringvirkninger, til 13 mrd. NOK skatt og, sammen med maritim næring, for 26% av Norges eksport. Langs kysten står havbruksnæringen for milliardinvesteringer som øker verdiskapningen i kommunene.

Havbruket bidrar derimot ikke bare til sysselsetting og verdiskapning, men også til å øke lønnsomheten lengre ned i verdikjeden ved kjøp og salg av varer og tjenester.

Ved å innføre grunnrenteskatt må det forventes at kapitalen flyttes bort fra kysten og inn til storbyene. Dette kan bety mye for lokalsamfunnene og en risikoaversjon kan føre til større kutt i risikable investeringer langs kysten.

Havbruk er en av Kyst-Norges viktigste og største arbeidsgiver

Havbruksnæringen sysselsetter tusenvis av nordmenn langs kysten. Som en av de største arbeidsgiverne i mange små og store kommuner vil en nedgang i aktiviteten medføre større usikkerhet for fremtidige arbeidsplasser og vekstmuligheter.



«Oppdrettsnæringen skaper arbeid i mange små kommuner. Et eksempel er Steigen i Nordland. Der er 40 prosent av jobbene knyttet direkte eller indirekte til Cermaq alene. (...) Næringen handler om å være eller ikke-være for mange små samfunn.»

– Rolf Røtnes, Direktør Samfunnsøkonomisk analyse, [NRK](#) 2022

Havbruksnæringen i tall

3

40 100 ansatte



24 mrd. NOK
i verdiskapning*



Vekst i verdiskapning på
190 prosent
fra 2010 til 2018



Bidrar med
13 mrd. NOK
NOK i skatt*

*= inkluderer leverandørindustrien og oppdrett

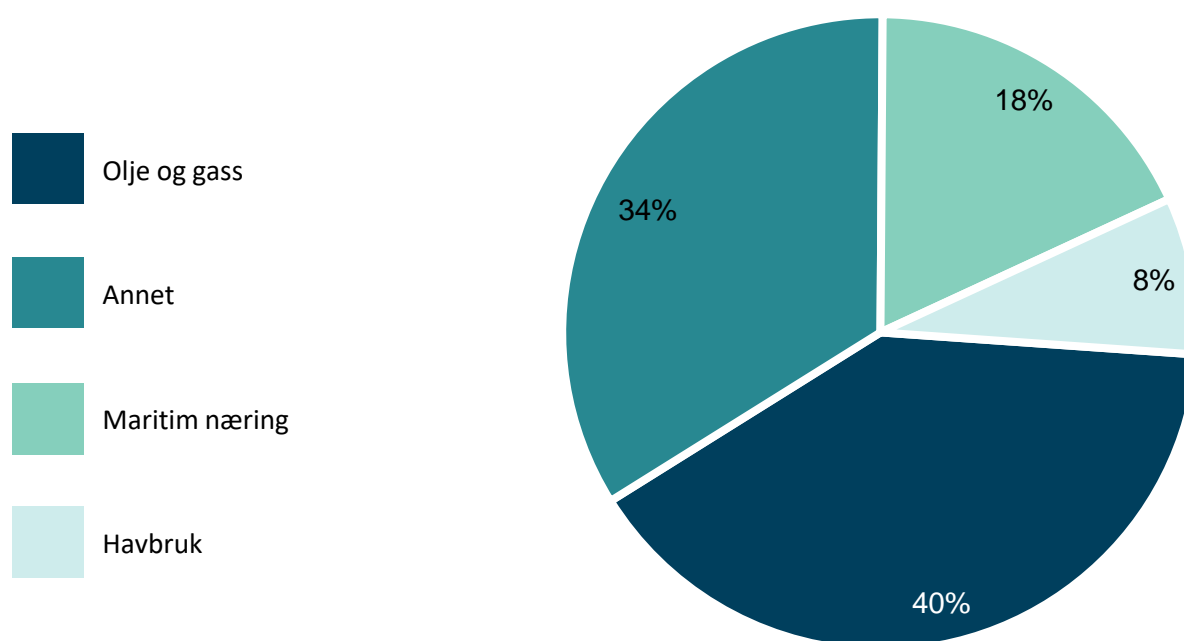
^{1,2,3} Menon (2022), *Ringvirkningsanalyse av havbruksnæringen*

Havbruk og maritim næring er betydelig i Norges totale eksport og kan bli enda viktigere fremover

Norge er i dag svært avhengig av eksporten fra olje og gass, som i 2020 utgjorde omkring 40% av total eksport. Etter hvert som denne næringen avtar vil vekst innen andre eksportnæringer være nødvendig for å kompensere for den synkende verdiskapingen fra olje og gass.

Sentrale næringer i dette skiftet kan bli havbruk og maritim næring, som i 2020 utgjorde til sammen over 1/4 av Norges totale eksport.

Norge er en av verdens største og mest avanserte skipsfartsnasjoner, i tillegg til å være verdens nest største eksportør av fisk og sjømat (NyAnalyse, 2021). Dette gir Norge et særskilt internasjonalt konkurransefortrinn og gode vekstvilkår innen havbruk og maritim næring, som kan bli nasjonens neste hjørnestein for fremtidig verdiskaping og vekst.



Figur 1.3: Andelen av nasjonal eksport fordelt på maritim næring, havbruk, olje og gass og annet.

¹ Junior Consulting (2021), *De private bedriftene – Norskekystens livsnerve*

Havbruk i Nord-Norge

Nordland og Troms og Finnmark



7 100
sysselsatte



5,1
mrd. NOK i
verdiskaping i oppdrett



1,9
mrd. NOK i indirekte
verdiskaping

Investeringsstans i Nord

Sammen med tradisjonell fiskeindustri er havbruk den dominerende næringen i flere mindre kommuner i regionen. Nord-Norge er den regionen med størst andel sysselsatte i direkte sjømatrelatert virksomhet. Det er den eneste regionen i landet hvor alle de største havbrukselskapene har aktivitet. I tillegg driver flere mindre og mellomstore selskaper med oppdrett i regionen. Havbruk har vært en viktig næring for regionens utvikling.

1. Flere store investeringer er stanset i regionen

Milliarder er satt på vent i nord. Grieg Seafood har satt et nytt smoltprosjekt i Finnmark til en verdi av 1,9 mrd. NOK på vent som en følge av skatteforslaget. Mowi har valgt å legge ned sin fabrikk på Kvænangen. Lerøy velger å ikke bygge nytt slakteri i Troms. Nova Sea har stanset arbeidet med et nytt slakteri på Lovund, mens Nordlaks anslår at investeringer til en samlet verdi på 7 milliarder kroner går tapt i regionen over de neste seks årene.

2. Nordnorsk investeringsfond er lagt på is

Pilar Kapital, et investeringsfond på 800 mNOK er blitt stanset i fødselen. Fondet skulle bidra til å skape og styrke flere investeringer i Nord-Norge. Staten sto for 50% av finansieringen, mens privat kapital skulle stå for resten. Denne kapitalen skulle i stor grad komme fra havbruksnæringen.

3. Kommunene tapte stort på lakseauksjon

6994 tonn MTB forble usolgt i regionen ved årets lakseauksjon. Dette utgjør 85% av den usolgte kapasiteten i hele landet. Inntektene fra salg av konsesjoner tilfaller i stor grad den tilhørende kommunen.

Nordlaks setter milliardinvesteringer på vent

Nordlaks har stoppet arbeidet med hovedkontor på Børøya i Vesterålen, samt nytt slakteri- og filetfabrikk. I tillegg settes også tre store landbaserte settefiskanlegg prosjekt på vent, i Sørfold, Flakstad og Harstad kommune. Til sammen utgjør disse investeringene over 5 mrd. NOK, og de ville skapt hundre talls nye arbeidsplasser. Nordlaks har siden 2018 investert 1.25 ganger årsresultatet i den samme perioden i ny teknologi. Dette har bidratt til at sysselsettingen i Nordlaks har økt med over 300. Økningen i sysselsetting hos leverandørene til Nordlaks er estimert til å være over 600 i den samme perioden.

«For den neste 6-årsperioden hadde Nordlaks identifisert mulige investeringer på til sammen 7 milliarder kroner. Fremover må vi gå gjennom alle investeringsprosjektene på nytt»

- Eirik Welde, CEO Nordlaks, [Intrafish](#) 2022



Havbruk i Midt-Norge

Trøndelag og Møre og Romsdal



10 950
sysselsatte



5,5
mrd. NOK i
verdiskapning i oppdrett



4,72
mrd. NOK i indirekte
verdiskapning

Midtnorsk industribygging settes under press

Midt-Norge har vært en arena for pionerne innen havbruk i Norge. Verdens første oppdrettsanlegg så dagens lys i Hitra kommune i 1970. Regionen er i dag den landsdelen som produserer mest laks og ørret fra oppdrett. Flere av landets største havbruksselskaper opererer med hovedkontor i regionen, blant annet Salmar, Måsøval, SinkabergHansen og Salmonor. Kommuner som Frøya, Hitra og Nærøysund har bygget opp hele lokalsamfunn rundt oppdrettsnæringen.

1. Sjømat er bærebjelken i flere lokalsamfunn

Både i Trøndelag og Møre og Romsdal finnes det mange mindre kommuner der de direkte og indirekte arbeidsplassene fiskeri og havbruk skaper er avgjørende for lokalsamfunnene som bygges rundt dem. Hele 8 kommuner har over 25% av sine sysselsatte innenfor sjømat, og noen langt mer, som Frøya med hele 90% sysselsatt gjennom havbruksnæringen.

2. Risikokapital fra private eiere reinvesteres i regionen

Næringslokomotiver som Salmar, Måsøval og SinkabergHansen er alle eid av norske private eiere. Sterkt reduserte kontantstrømmer fra oppdrettsselskapene betyr også sterk reduksjon i midlene de investerer i ny teknologi, grønn omstilling, lokal industri og samfunnet for øvrig.

«Børs hadde vært en enkel løsning, men det er ikke det vi som eiere vil. Vi er en del av et lokalsamfunn, bestående av familier, venner og naboer. Det vil vi fortsette med, og det gjør vi best hvis eierskapet forblir på lokale hender.»

– Roy Emilsen, Daglig leder Emilsen Fisk, [NT24](#) 2022

SinkabergHansen permitterer 40 ansatte

SinkabergHansen meldte i oktober at de kan bli nødt til å permittere 40 ansatte ved inngangen til 2023. Selskapet har også stanset investeringer til en verdi av 1 milliard kroner. Fabrikken til selskapet er lokalisert i Rørvik, en del av Nærøysund kommune med i underkant av 10 000 innbyggere.

«Det er stor usikkerhet i markedet grunnet skatteforslaget, og fra nyttår vil vi trolig stå uten kontrakter på videreforedling. Dermed kan det bli permitteringer på filetavdelingen»

- Svein-Gustav Sinkaberg, CEO SinkabergHansen, [NRK](#) 2022



Havbruk på Vestlandet

Vestland og Rogaland



10 950
sysselsatte



3,2
mrd. NOK i
verdiskapning i oppdrett



2,4
mrd. NOK i indirekte
verdiskapning

Kunnskapsløft på vent i Vest

Vestlandet har en lang og tradisjonsrik historie med bruk av havet. Bergen har drevet med handel i flere hundre år og vært et senter for eksport av norsk fisk gjennom generasjoner. Mye av det industrielle grunnlaget fra fiske ble brukt til å bygge opp olje og gass næringen i regionen. I dag huser Bergen hovedkontorene til flere av de største havbruksselskapene. Disse skaper betydelige ringvirkninger gjennom tjenester, innovasjon og utdanning. De siste årene er det blitt bygget en ny marin klynge på Marineholmen som samler næringen og skal befeste byens posisjon som et viktig sentrum for den «blå næringen».

1. En av få næringer med tyngde utenfor Oslo

Lerøy, Mowi, Grieg Seafood og Austevoll Seafood har alle sine hovedkontorer i regionen. Alle er inne blant de 100 største selskapene på Oslo Børs. Havbruk er en av svært få næringer som ikke har hovedkontorer i Oslo. Disse selskapene bidrar med betydelige ringvirkninger i regionen.

«Man må ut av Oslo om man skal drive med havbruk, det vises også gjennom det faktum at statskontrollerte selskap og staten har solgt seg ut av bransjen. I hovedstaden er det hverken kompetanse, risikovilje/utholdenhet eller interesse for investeringer i aktiviteter i kyste-Norge. Det er derfor alvorlig for samfunnet at regjeringen ikke låner øret til aktørene i bransjen når de skal endre rammevilkårene.»

- Helge Singelstad, styreleder Austevoll Seafood

2. Bergen samler næring, utdanning og innovasjon

Universitetet i Bergen er Norges største marine universitet med verdensledende forskning og utdanning på området. Havforskningsinstituttet, Sintef Ocean, Norce, NHH, HVL og BI er andre tunge forskningsmiljøer i byen. På Marineholmen finnes det flere aktører som arbeider for innovasjon og nyskaping innenfor havbruk. Klyngen har fått internasjonal anerkjennelse for å skape innovasjon som gir særskilt avkastning på investering. Havbruksnæringen er en viktig kilde til kapital for slik forskning og innovasjon. Skatteforslaget gir selskapene mindre spillerom til fremtidige investeringer innenfor innovasjon og utdanning.

Studenter frykter for arbeidsplasser i næringen

I 2016 ble landets første sivilingeniørstudie i havbruk lansert ved UiB. Linjen ble utviklet i samarbeid med Lerøy, Ewos og Grieg Seafood, og studentene søkte seg til en bransje med store ambisjoner for fremtiden.

«Kva skal me faktisk jobbe med til slutt? Kva er dei framtidige arbeidsplassane i Noreg?»

– Mina Frøshaug, havbruksstudent (UiB), [NRK](#) 2022

«Det kom som eit slag i trynet. Eg veit ikkje om alle hadde valt dette studiet om dei hadde visst det.»

– Axel Nybakken, havbruksstudent (UiB), [NRK](#) 2022



FOTO: Synne Sørenes, NRK

Mindre inntekter og hardere prioriteringer medfører store kutt til lokalsamfunnet

Privat næringsliv er en pådriver og bidragsyter til mange initiativ i lokalsamfunnene langs kysten. Bidrag til fotballag, ideelle organisasjoner og lokale møtesteder som hoteller og næringsbygg finansieres typisk av privat næringsliv. Oppdrettsselskapene, som står for mye av kapitalen til disse prosjektene langs kysten, er klare på at det blir kutt i disse prosjektene som følge av mindre kapital og tøffere prioriteringer.

Salten Aqua, som kjøpte og pusset opp Rognan Hotell i 2017, bidrar til økt sysselsetning og verdiskapning i bygda. Denne investeringen på 35 mNOK ville ikke vært mulig å gjennomføre med den foreslåtte grunnrenteskatten og er en av mange prosjekter som aldri vill blitt en realitet dersom kontantstrømmen fra oppdrett hadde vært kuttet.

Hitra Fotballag er en annen av de mange aktørene langs kysten som finansierens i stor grad av bidrag fra næringslivet. Også de forventer mindre å rutte med.

«Vi ser allerede nå at det blir mindre penger til oss fra sponsorer. Slik vil også annen idrett bli rammet»

- Brage Myhren, Nestleder Hitra Fotballklubb, [Frøya.no](https://www.frøya.no) 2022

«For å sikre kontantstrøm til å nedbetale allerede gjennomførte nyinvesteringer, må vi sjå nærmare på hver krone vi bruker. Markedsføring, gaver og reklame er "lettteste" områder å kutte kostnader på»

- Respondent fra spørreundersøkelse

76%

av spurte havbruksselskap oppgir at de reduserer **direkte bidrag** til lokalsamfunnet som en følge av skatteforslaget. Blant disse antar halvparten at de må kutte relativt mer enn skatten.

75%

av spurte havbruksselskap oppgir at de reduserer **indirekte bidrag** til lokalsamfunnet som en følge av skatteforslaget. Også her antar halvparten at de må kutte relativt mer enn skatten.

Grunnrenteskatt flytter verdier fra kysten til storbyene

Norge har en lang tradisjon for å bruke kysten til å skape verdier. I dag bidrar havbruksnæringen med omtrent 13 milliarder i skatt til Norge. Av disse går 10,8 mrd. NOK til staten, mens 1,7 mrd. NOK går til kommunene. Små kommuner som Frøya, Nærøysund, Senja, Hitra, Kinn og Austevoll har likevel opplevd en enorm fremgang i takt med at havbruksnæringen har vokst frem. Disse selskapene har store ringvirkninger på sysselsetting, gjennom underleverandører og bygging av infrastruktur. Selskapene står for store investeringer i lokalsamfunnet, og på den måten går mange av verdiene som skapes tilbake til kommunen og dens innbyggere.

Usolgte konsesjoner førte til lavere inntekter for kommuner

For å sikre kommunene en større andel av inntektene fra havbruksnæringen har man opprettet et havbruksfond som sikrer at kommunene får mer penger fra salg av økt produksjonskapasitet. Årets auksjon brakte inn 4 milliarder mindre enn ventet, som fører til at kommunene sitter igjen med mindre penger.

Oslo er den kommunen som tjener mest på en grunnrenteskatt

En mulig grunnrenteskatt skal omfordele penger til alle landets kommuner, inkludert de kommunene som ikke har havbruk. Oslo er den kommunen som kommer best ut av dette. Ifølge Kontali Analyse vil Oslo få inn 101,6 mNOK fra havbruksnæringen, mot dagens inntjening på 0 NOK. En meningsmåling fra Infact viser at Oslo er den kommunen hvor flest folk er positive til grunnrenteskatt, der 70% av de spurte i hovedstaden støtter forslaget.

«Det som det legges opp til, er at vi på kysten, som har lagt rette for denne typen næring og tatt omkostningene for det over flere år, nå må sende pengene inn til omfordeling med resten av landet.»

- Ingrid Ovidie Rangønes, ordfører Averøy (Ap), [DN](#) 2022

Frøya Kommune – drevet av havet

5300 Innbyggere.

Kommunen i Norge med høyest andel sysselsatt i det private.

90% sysselsatt gjennom sjømatnæringen.

3,8 mrd. NOK verdier skapt gjennom sjømat i 2021. Kun Ålesund som er større.



«Vi har hatt en voldsom utvikling de ti siste årene og det skyldes ene og alene oppdrettsnæringen.»

– Kristin Strømskag, ordfører Frøya (H), [E24](#) 2022

Lokal kapital er avgjørende for verdiskaping i Kyst-Norge

Forslaget om grunnrenteskatt setter vekst og muligheter på pause. De siste 40 årene har kystnæringen investert milliarder i distriktssamfunn. Dette har medført attraktive arbeidsplasser til unge, infrastruktur og ny teknologi.

«Ungdom satser på utdanning lokalt/regionalt næringsliv har behov for. Det bygges og selges boliger hvert år for å tilfredsstille etterspørselen. Barnehageplasser er utbygd, skoler og idrettsanlegg er dimensjonert for fremtidig vekst. Det er tilrettelagt store næringsarealer som etterspørres av næringsaktører som har kapitaltilgang med opprinnelse i havbruksnæringa. Regionen er langt fremme i utvikling av de "grønne arbeidsplassene" som det grønne skiftet etterspør.

Alt dette tuftet på ei havbruksnæring som selvsagt betaler sin skatt og bidrar med nye investeringer som følge av overskudd/lønnsomhet. Slik forslaget ligger nå, er konsekvensene at 40 % av overskuddet i næringa forsvinner. Det er ikke fradragsmulighet for investeringer på land, og det er nettopp der de store investeringene både har blitt gjennomført og er planlagt i årene fremover»

- Lars Fredrik Mørch, Namdalskystens næringsforening

Sentrale kystnæringer skaper ikke kun verdi gjennom sysselsetting, verdiskaping og skatt i egne bedrifter. Gjennom kjøp av varer og tjenester legger de også grunnlag for verdiskaping, sysselsetting og skatt lenger ned i verdikjeden, og for lokalsamfunnene de kjøper av.

«Kommunen bygger ikke samfunn, privat næring gjør»

– Lars Fredrik Mørch, Namdalskysten næringsforening



06.

STATENS INNTEKTER KAN VÆRE LAVERE ENN VENTET

Regjeringen anslår en inntekt på 3,65-3,8 mrd. NOK som følge av grunnrenteskatten. Tap på konsesjonssalg, redusert markedsverdi i Folketrygdfondet og tapt formue- og utbytteskatt, som følge av grunnrenteskatten, har til sammen estimert gitt et tap på 8,85 mrd. NOK.

Dette er kun resultater på kort sikt og det er vanskelig å kvantifisere det potensielle tapet bak kostnaden av permitteringer, stans i investeringer og direkte skatteinntekter.

Det er usikkert om grunnrenteskatten vil medføre større skatteinntekter til staten eller om sluttregnetstykket til slutt vil bli negativt.

«Går vinninga opp i spinninga?»

Skatteforslagets kostnader er allerede svært betydelige

Regjeringen anslå at staten vil få inn omtrent **3,8 mrd. NOK** årlig som følge av grunnrenteskatten på havbruk. Forslaget ble lagt frem før børsen åpnet torsdag 28. september.

Tap på konsesjonssalg: ~4 mrd. NOK

Ved årets auksjon på vekstkonsesjoner var det flere konsesjoner som ikke ble solgt. Analyseselskapet Kontali anslår at omtrent 4 mrd. NOK har gått tapt i total skatteproveny som en følge av dette.

Redusert markedsverdi i Folketrygdfondet: ~3,75 mrd. NOK

Havbrukselskapene falt i verdi med 53 milliarder kroner samme dag som skatteforslaget kom. SPN er tungt investert i flere av de store på Oslo Børs.

Tapt formue- og utbytteskatt: ~1,1 mrd. NOK

Den norske eierandelen på Oslo Børs er ca. 60%. Dersom vi antar at Mowi, Salmar, Lerøy, Austevoll Seafood, Grieg, NTS og Norway Royal Salmon har relativ lik fordeling som resten av børsen har norske eiere opplevd et verdifall på 41 milliarder gjennom disse selskapene. Dette gir en teoretisk reduksjon i formuesskatt og utbytteskatt på ca. 550 mNOK. Disse selskapene står for nesten halvparten av all produksjon i Norge og vi antar at den samlede verdien av mindre noterte og noterte selskaper blir relativt lik.

≈ Estimert kortsiktig tap på minst 8,85 mrd. NOK

Ringvirkningene er store

Regnestykket over belyser hvordan grunnrenteskatten trolig ikke blir lønnsom for staten på kort sikt. Det regnestykket ikke viser, og som er vanskelig å kvantifisere, er kostnaden av permitteringer, stans i investeringer og direkte skatteinntekter. De negative effektene og direkte kostnadene dette påfører samfunnet er betydelige, og sluttregnestykket for staten blir ikke nødvendigvis positivt.

Eksempelvis er det stanset investeringer for ca. 35 mrd. NOK. Disse investeringene går blant annet til snekkere, elektrikere, sveisere og betongarbeidere som bygger anlegg og båter. Når de mister oppdrag mister betyr det en vesentlig nedgang i bedriftens skattebidrag. Slike eksempler er det mange av, og det er høyst tenkelig at skatteforslaget vil medføre reduserte inntekter til staten fra skatter og avgifter skapt av ringvirkningene til næringen.

"Vi har ingen kontrakter fra nyttår og vi jobber hardt med våre kunder der ute for å for å beskrive situasjonen vi nå er inne i. Kundene våre vender seg mot andre nasjoner da de som oss trenger langsiktighet og forutsigbarhet. Industriledet vårt med bearbeiding står en svært usikker tid i møte. Vi må permittere alle på bearbeiding fra nyttår og hvis ikke noe endres må vi gå til oppsigelser av alle i bearbeiding."

– Respondent fra undersøkelsen





Om JrC & NC

Junior Consulting er et konsultentselskap drevet av studenter ved NTNU. Selskapet tar på seg oppdrag innen strategi, teknologi/IT og design. Formålet er å bistå næringslivet med tjenester av høy kvalitet, samtidig som konsulentene skaffer relevant og verdifull arbeidserfaring.

Det er akademisk bredde blant selskapets ansatte, med bakgrunn fra blant annet industriell økonomi, datateknologi, industriell design, fysikk og matematikk og kommunikasjonsteknologi.

NHHS Consulting er et uavhengig konsultentselskap drevet av toppstudenter ved Norges Handelshøyskole (NHH) i Bergen. Det er en gruppe dyktige studenter med god kompetanse innen analyse, finansiell styring, markedsføring og strategi.

Selskapets konsulenter har god erfaring med å levere rapporter knyttet mot næringsliv og det politiske Norge.

Kontaktpersoner

Spørsmål tilknyttet rapporten kan rettes til Anders Rodem eller Axel Fagerbakke ved hhv. Junior Consulting og NHHS Consulting.



Anders Rodem
Konsulent, Junior Consulting
anders.rodem@juniorconsulting.no



Axel Fagerbakke
Prosjektleder, NHHS Consulting
axel.fagerbakke@nhhsconsulting.no

Øvrig team



Aurora Opheim Sauar
Prosjektleder
Junior Consulting



Phillip Gjerme
Konsulent
NHHS Consulting



Ivar Refsdal
Ansvarlig Partner
Junior Consulting



Oliver Tiller
Konsulent
NHHS Consulting



Sivert Øvrebø Lillefosse
Konsulent
NHHS Consulting



Jakob Erikstad
Prosjektkoordinator

Kildeliste

- [1] Undersøkelse sendt til havbruksselskaper og deres underleverandører i forkant av rapporten. Der 18 oppdrettsselskaper svarte og 151 underleverandører svarte.
- [2] Dybdeintervju med 3 aktører innen finansbransjen og 7 aktører innen havbruksbransjen
- [3] Oppdrettsnæringen: Historisk utvikling, risiko og kapitalbehov, Junior Consulting, 2019
- [4] De private bedriftene: Norskekystens livsnerve, Junior Consulting 2021
- [5] Taxation of Aquaculture 2021, KPMG
- [6] Høringsnotat -Grunnrenteskatt på havbruk, Regjeringen, 2022
- [7] Grunnrenteskatt i havbruk– Et kunnskapsgrunnlag Faglig sluttrapport, UiS, 2020
- [8] Blogg: Grunnrenteskatt på havbruk, BDO, 2022
- [9] Ringvirkningsanalyse av havbruksnæringen, Menon Economics, 2022
- [10] Ringvikringer av sjømatnæringer, Menon Economics, 2021
- [11] Markedsdata fra <https://fishpool.eu/>, Fishpool 2022
- [12] Markedsdata fra NASDAQ Salomon Index, 2022
- [13]<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/150ROK/han-styrer-john-fredriksens-lakse-gigant-vedum-jukser-med-tallene>
- [14] Tall oppgitt om medlemmers investeringsstans, Sjømat Norge, 2022
- [15] Lønnsomhetsundersøkelse for produksjon av laks og regnbueørret – matfiskproduksjon, Fiskedirektoratet, 2021
- [16]<https://www.intrafish.no/politikk/oppdrettsselskapet-nordlaks-setter-investeringer-pa-5-milliarder-kroner-pa-vent/2-1-1324407>
- [17] <https://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Tall-og-analyse/Statistiske-publikasjoner/Noekkeltall-for-norsk-havbruksnaering>
- [18][https://e24.no/naeringsliv/i/766R7V/lakse-gigantenes-gratistillatelse-ville-kostet-minst-40-](https://e24.no/naeringsliv/i/766R7V/lakse-gigantenes-gratistillatelse-ville-kostet-minst-40-milliarder-i-dag)
- [19] Årsrapporter 2021 fra Salmar, Mowi, Lerøy
- [20] <https://ilaks.no/dropper-nordnorsk-fond-etter-skattesjokk-risikoen-er-for-hoy/>
- [21] <https://snl.no/fiskeoppdrett>
- [22] <https://www.intrafish.no/finans/rosteinstanser-bestillinger-av-nye-bronnbater-i-norge-vi-ma-trykke-pa-bremsen-na/2-1-1322654>
- [23]<https://www.nrk.no/trondelag/grunnrenteskatten-far-konsekvenser--40-ansatte-i-bare-en-bedrift-kan-bli-permitterte-1.16135003>
- [24]<https://www.dn.no/havbruk/havbruk/grunnrenteskatt/taler-egne-partitopper-midt-imot-lakseskatten-splitter-landet/2-1-1342998>
- [25] Tall om tap på konsesjonsalg, Kontali
- [26]<https://e24.no/hav-og-sjoemat/i/kE6ajA/froeya-ordfoerer-om-lakseskatt-en-skikkelig-bombe>
- [27]<https://www.nrk.no/vestland/grunnrenteskatten-havbruksstudentar-er-uroa-for-jobbmoglegheiter-1.16141761>
- [28] <https://nokkeltall.seafood.no/>, Norges Sjømatråd, 2022